

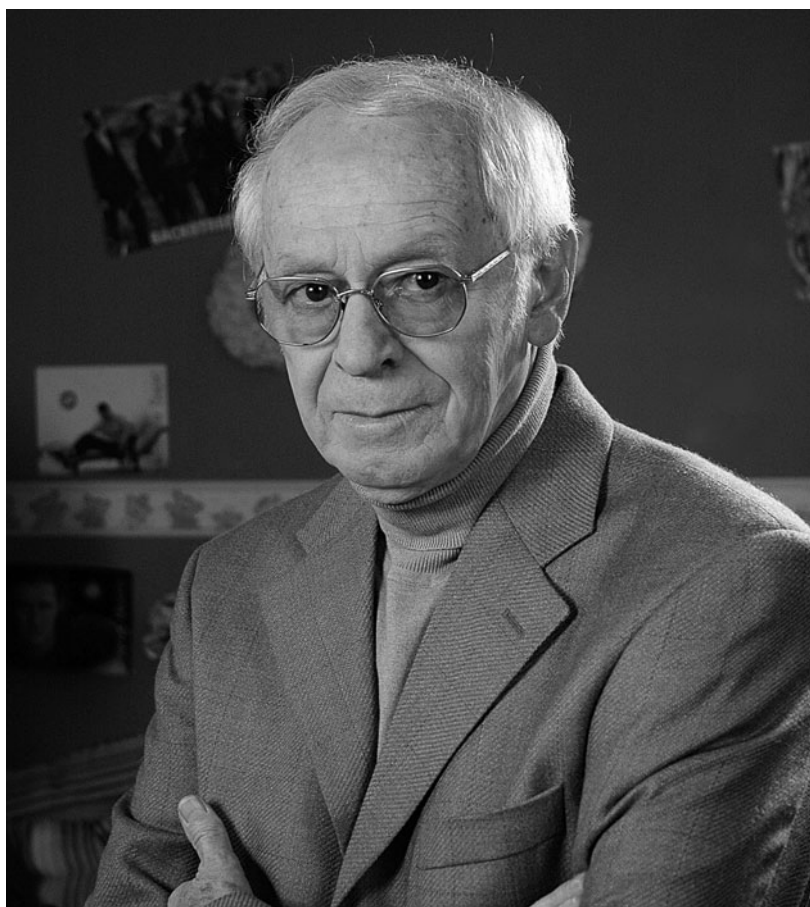
LUDUS

POZORIŠNE NOVINE ■ BROJ 132 ■ FEBRUAR 2006. ■ GODINA XIV ■ CENA 50 DINARA

U OVOM BROJU:

- **GLUMCIMA DODELJENO PET VELIKIH NAGRADA (4:1 za JDP, 3:2 za momke)**
- **Pitali smo: KO SANJA SANU?**
- **Naši paradoksi: KAD NEMA ZAKONA DA LI JE KULTURA NEZAKONITA?**
- **POZORIŠTE PROGNAZIKA**
- **Zanimljivi ljudi: NEVENA, ŽENA KAKVE NEMA**
- **Nova rubrika: LUDIRANJE U LUDUSU**

ODLUKA

Predsedništvo SDUS je na sednici 28. 12. 2005. donelo Odluku o imenovanju Mirjane Ojdanić-Dragaš, rediteljke i komediografinje, za glavnu i odgovornu urednicu LUDUS-a, za period od 22.1.2006. do 22.1.2008.

Odluka je donesena većinom glasova, na osnovu Konkursa za gl.od.ur. raspisanog u Politici i predloga Konkursne komisije, koja je od pet prijavljenih kandidata, odabrala i predložila M.O.D, takođe većinom glasova, odabravši njen predlog koncepcije LUDUS-a. Komisija je radila u sastavu: Đoković Ljiljana, Ilić Dobrila, Jauković Sonja (predsednica), Mihajlović Milan i Pekić Pavle. Muški deo komisije odbio je da glasa.

Pošto je Predsedništvo SDUS-a prihvatilo predlog Komisije, a odbilo zahtev dosadašnjeg urednika Aleksandra Milosavljevića da se Odluka poništi, Milan

Mihajlović, Pavle Pekić i Dragoslav Todorović su podneli zajedničku ostavku i napustili Predsedništvo SDUS-a.

Aleksandar Milosavljević obavljao je ovu dužnost punih šest godina, otkad je zamenio gospodina Feliksa Pašića, osnivača Ludus-a, koji je bio glavni i odgovorni urednik od 5.11.1992. U januaru 2006. je Aleksandru Milosavljeviću istekao treći dvogodišnji ugovor, koji je do sada obnavljan automatski.

Konflikt između dosadašnjeg urednika i Predsedništva SDUS-a počeo je kada je Predsedništvo izmenilo Statut LUDUS-a i uvelo dvogodišnji mandat za glavnog urednika, koji se ubuduće neće obnavljati automatski nego javno, na Konkursu. Po tom Statutu glavni i odgovorni urednik može biti biran još samo za jedan mandat, dakle najviše 4 godine, takođe javno.

Posao glavnog i odgovornog urednika LUDUS-a je honoraran, regulisan Autorskim ugovorom, a honorar iznosi 14 300 din. mesečno, za deset meseci u kojima LUDUS izlazi.

OŠTRIJER I VESELIJE

(predlog koncepcije LUDUS-a, koji je odabrala Konkursna komisija)

Da bih objasnila svoj predlog, moram na žalost, da krenem od kritike postojeće koncepcije. Nadam se da će to biti shvaćeno samo kao drugačije mišljenje, a ne kao napad na bilo koga. Promenom urednika, do koje je došlo pre 6 godina, koncepcija se nije bitno promenila.

Samo ime L-U-Dramskih-U-S obavezuje list da se bavi svim vidovima dramske umetnosti, u šta spadaju i film, igrani radio i tv program (čime se do sada uglavnom nije bavio), i to mnogo više nego opera, balet, koreodrama (čime se do sada bavio dosta). Dakle, bio je koncipiran kao list SCENSKIH umetnika, a bolje bi bilo, u skladu sa imenom, kao list DRAMSKIH umetnika. Smatram da čak ne treba zanemariti ni oblast igranih reklama, koje se nameću kao novi vid stvaralaštva, (ne i umetnosti, naravno!) ma šta mi o tome mislili. U ekspanziji su jer imaju novac i konkretan cilj. Danas nekim našim članovima obezbeđuju bolju egzistenciju, ali bi nam u bliskoj budućnosti mogle smrsiti konce, pa ih nije mudro prosto ignorisati. (Ako pojam reklame shvatimo u najširem smislu, ispada da su Mikelandelo i Leonardo pravili reklame za katoličku crkvu. Poslednja večera, ili Pijeta npr.)

Uprkos smanjenju broja strana gotovo za trećinu (sa 28 na 20) tekstovi su još uvek predugečki i smatram da je to osnovni razlog što su jedva čitani. Ne sporim kvalitet novinara, ni pisaca tekstova (mnoge bih rado zadržala), ali u 21-om veku, čija je osnovna odlika ubrzanje, uobičajeno je da urednik unapred limitira veličinu teksta. Iskustvo mi govori da sve ono što sam napisala u 5000 crt, mogu da sažmem na 2500, jedino što to znači malo više rada za duplo manje para. Ludus je po obimu mali i izlazi jednom mesečno, što znači da se sažimanjem tekstova može obraditi više tema...

Institucija 'centralnog intervjua' danas se, osim u Ludusu, sreće još samo u 'licencnim časopisima o životu slavni' gde, uz fotose intervjuisanog kako kuva, šeta kuće oko bazena, brčka se u džakuziju sa heklerom... imamo njegove stavove o plast-hirurgiji, fudbalu, seksu, politici i 'životu uopšte'. Postoji i u Sceni gde mu je i mesto. Ne sporim da su umetnici intervjuisani u 'centralnom intervjuu' Ludusa pametni, ni da su imali šta da kažu, samo mislim da pametni ljudi mogu da budu i sažeti i da bi njihova misao u sublimiranom obliku čak dopirala brže i bolje do čitaoca. Posebno smetaju skoro isti portreti intervjuisanog, ako on nije glumac i ne pokazujemo ga čitaocu u nekoliko njegovih različitih lica ili uloga. Fotosi upravnika koji se zabrinuto smeška na dva-tri slična načina, deluju više kao slavljenje (imamo težu reč ali nije fina!) upravnika, nego kao informisanje čitalaca.

Kako za Ludus pišu uglavnom novinari koji pišu i za dnevne novine i nedeljnice, a pošto Ludus izlazi samo jednom mesečno, stiže se, možda neopravdano, ali se ipak stiže, utisak da u Ludusu nalazimo isto ono što smo već pročitali po drugim novinama. Normalno je da novine pišu novinari, ali s obzirom da su dramski umetnici pismeni, smatram da bi ih valjalo animirati da lično za svoj list pišu autorske tekstove. Ne bi škodilo ni polemike, zašto ne malo prave drame među dramskim umetnicima? Može se otvoriti 'ring pomirenja' gde bi se direktno sučeljivali ljudi za koje je poznato da različito misle. Kao oblik borbe protiv hipokrizije i kao vežba za hrabrost, toleranciju i otvorenost. Da se bar malo pomaknemo iz pseudo-intelektualizma gde je veći greh reći da je neko dosadan nego biti dosadan.

Zašto ne i malo ljubavi? Npr. rubrika: *Moj omiljeni partner*. Gde bi glumci

Dragi Saša,
Nadam se da novonastala promena na čelu Redakcije Ludusa neće inhibirati našu dalju saradnju.
Verujem da ćeš nastaviti da pišeš za naše novine, kao što sam ja pisala dok si ti bio glavni i odgovorni urednik.
Ponavljam ono što sam rekla na sastanku Redakcije da se ne radi o ličnom sukobu, bar kad sam ja u pitanju, nego o različitim koncepcijama. U veri da ćemo nastaviti saradnju, srdačan pozdrav, Mirjana Ojdanić, 30.12.2005.g.

Draga Mirjana,
Premda se nadam da pismo koje si mi poslala nije izraz vrhunskog cinizma, ipak ne umem drugačije da ga protumačim.
Hoću, naime, da verujem da se ovde, barem kada si ti u pitanju, ne radi o ličnom sukobu, ali činjenica da si član Predsedništva SDUS, a od nedavno i član Redakcije „Ludusa“, jasno upućuje na zaključak da si, kao kandidat za glavnog i odgovornog urednika „Ludusa“, morala veoma dobro biti upoznata sa metodama koje su korišćene u obračunu sa mnim. Takođe Ti je jasno i na koji način je funkcionisala „glašačka mašina“ koju je organizova gospođa Sonja Jauković - i u Predsedništvu, i u Komisiji za izbornog glavnog i odgovornog urednika „Ludusa“ - na beskrupulozan način kompromitujući samu ideju demokratičnosti, zloupotrebljavajući i svoj položaj i institucije SDUS, te manipulišući članovima Predsedništva i Komisije.

Ne znam kako Ti procenjuješ to što si na ovakav način izabrana za glavnog i odgovornog urednika „Ludusa“, niti kako se tim povodom osećaš, kao ni na koji način procenjuješ činjenicu da je u odluci o Tvom postavljenju na mesto urednika navedeno pet imena članova Komisije, uprkos činjenici da je jedan član demonstrativno napustio Komisiju, dok je drugi, nezadovoljan činjenicom da se od njega očekuje da učestvuje u farsu, odbio da glasa, ali se ja u tom kontekstu ne osećam prijatno.

Demokratija, ma šta o tome mislila gospođa Jauković, ne podrazumeva bahato, siledžijsko i neargumentovano nadglasavanje, već uvažavanje različitih mišljenja (upravo sam na taj način uređivao „Ludus“, pa i s tom idejom korigovao izvesne elemente uređivačke koncepcije, a na osnovu suvislih sugestija članova Predsedništva, kao i ostalih dobronamernika). Ovo što se dogodilo prilikom Tvog izbora ni najmanje ne liči na demokratiju, pa čak ni na demokratsku proceduru, te ja s posledica-ma takvih postupaka ne želim da imam ma kakve veze.

U ovom času, pošto je farsa okončana, mogu da primetim i da je u najmanju ruku bilo nekorektno što si svoj koncept uređivačke politike „Ludusa“ zasnovala na kritici postojeće koncepcije (što stvara privid polemike sa osobom koja, međutim, nije prisutna i ne može da ti ponudi svoj odgovor), što si kao svoje predloge navela i elemente koji su već deo redovnih rubrika „Ludusa“, ili što si bez prethodnih provera izrazila sumnju da su „možda“ neki tekstovi preuzimani iz drugih medija...

No, pretpostavljam da je procena šta je korektno a šta nije deo moralnog koncepta ličnosti, pa svako od nas ima obavezu i pravo da sam odluči na šta hoće a na šta neće da pristane.

Kao što vidiš, ja sam tu odluku doneo, i ona je iz ovog pisma, nadam se, sasvim jasna. Srdačan pozdrav,
Aleksandar Milosavljević

IZVINJAVAM SE svojim dugogodišnjim, odabranim i vernim neprijateljima što izvesno vreme neću moći da im posvetim dužnu pažnju. Preuzimanjem ove dužnosti, stekla sam nove, tuđe i nepoznate, koje moram da upoznam i privedem nameni.

Molim za razumevanje. M.O.

pisali o kolegama. Onda, zanimljivosti tipa 'pikanterije iz istorije'.

Dalje smatram da treba tragati za informacijama o svim vidovima mogućeg angažovanja članstva: ko planira snimanje filma, gde ima audicija, koji festivali dolaze i šta se tamo traži (npr. Zmejeve dečije igre tražile su monodramu za decu i autorske male forme, što je zgodna prilika za mlade glumce.) Takođe, nije loše da LUDUS pomogne u plasmanu članstva, bar tako što će objaviti fotose i karakteristike novih članova, koje idu na sajt. Što bi usput informisalo i o sajtu. Ili bi nam profesori mogli predstaviti svoje studente završnih godina... koliko da podstaknemo konkurenciju.

I da se malo udubimo u ekspanziju umetničkih fakulteta.

Zatim, mi nemamo nikakvu informaciju o mišljenju gledalaca, pa bi u skladu sa tim, valjalo praviti i ankete, ili razgovore sa publikom. Po nekim statistikama jedva 0,015% ljudi ide u teatar i to povremeno. Zašto?

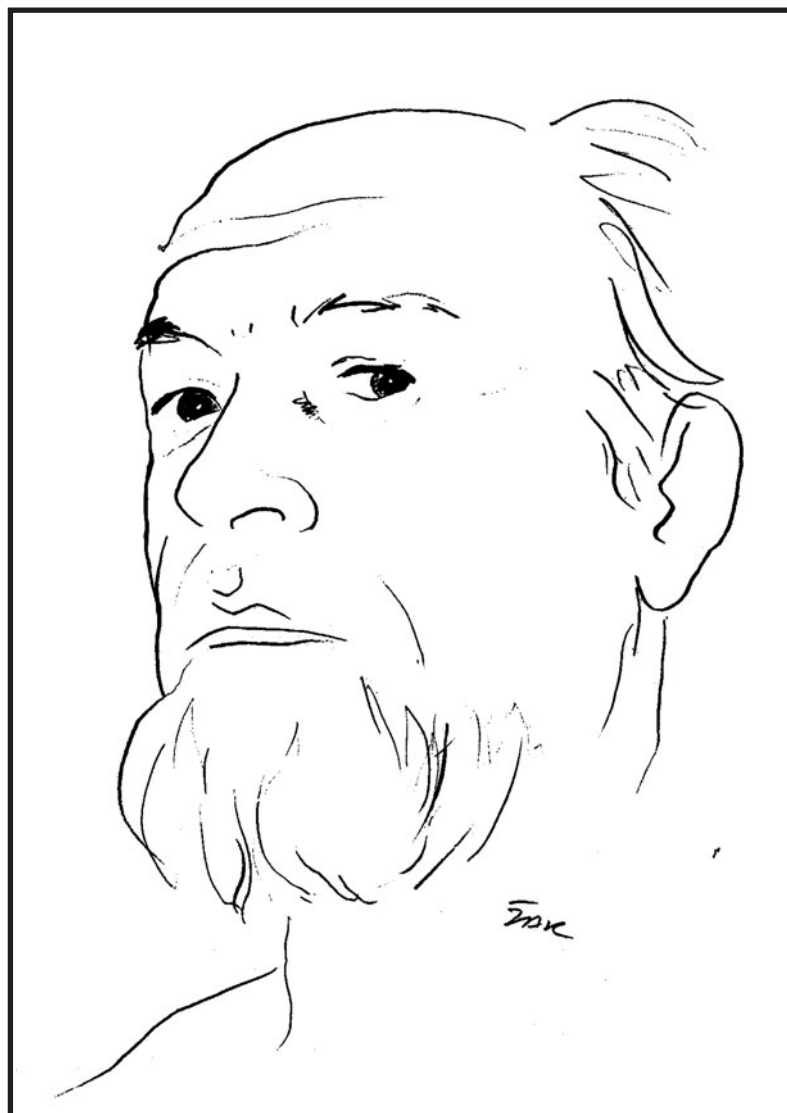
Ili, kako nas vide saradnici, kostimografi, šminkeri, krojači...? Šta fali istini?

Zatim, kratki prikazi knjiga o teatru, filmu itd, te neizvedenih drama.

Naravno da satiričarka u meni smatra da sadašnjem Ludusu nedostaje i malo duha. Z. Rankić, npr. piše dobre aforizme ali već godinama odbija da ih objavi u Ludusu. Lj. Dragutinović piše pesme. Toliše simpatične anegdote se prepričavaju po bifeima i filmskim ekipama i suše se u duvanskom dimu. Šta fali smehu?

Uostalom, smatram da nije potrebno da vam, kao predlog koncepta napišem čitave jedne novine, to bi me moglo odati kao skribomana. Dve šljafne. 5200 characters. Dosta.

M. Ojdanić
29.12.2005.g.

Svi glumački portreti koje objavljujemo su delo profesora Žaka Kukića, scenografa i slikara

PODSEĆAMO:

Dramske pisce komediografskog opredelenja da su svoje nove, neizvedene i neobjavljene komedije mogli poslati na Konkurs za domaću komediju u Jagodinu do prvog marta 2006. Prva i jedina nagrada je 80 000 dinara. Šteta što ste zakasnili. Setite se, Dogodine u isto vreme.

ĐURĐIJA CVETIĆ, ČETVRTA DOBITNICA NAGRADE ŽANKA STOKIĆ

Anita Panić

Kada je daleke 1927. godine slavila jubilej, 25 godina rada, Žanka Stokić je stigao telegram koji joj je uputio veliki reditelj Jurij Rakitin: „Srdačno čestitam srpskoj Režani na njenom velikom nacionalnom radu. Živela zemlja koja radja tako dragocene talente!“ Velike srpske glumice više nema, ali njena slava u čast glumačkog talenta nastavlja da živi kroz nagradu sa njenim imenom. Ove godine, to veliko priznanje dodeljeno je Đurđiji Cvetić.

Prvakinja Jugoslovenskog Dramskog Pozorišta i jedna od najznačajnijih glumica sa ovih naših prostora gde retko oporastaju talenat i teška srca priznaju uspeh. U slučaju Đurđe, kako je prijatelji zovu od milja, ova pojava je evidentna. U zemlji poremećenih vrednosti i moralnog posrtanja, talenat još niko nikada nije uspeo da ukrade. Studirala je glumu i orijentalnu filologiju. U pozorištu i na filmu ostvarila je niz značajnih uloga. Sadrživala je sa gotovo svim čuvenim jugoslovenskim rediteljima, a za svoje uloge više puta je nagrađivana. Igrala je u filmovima: *Oktoberfest, Stand by, Bolje od bekstva, Senke uspomena* itd... U pozorištu, između ostalih, igrala je u predstavama: *Majka i dete, Govornica, Višnjik, Elektra, U agoniji, Knez Mihailo, Partij tajm, Zmijski svlak, Bordel ratnika, Krila od olova, Mala trilogija smrti*... Najviše puta nagrađivana za naslovnu ulogu u komadu *Skup* Marina Držića, u režiji Jagoša Markovića. Dobitnica je i Zlatne kolajne *Maja Dimitrijević* na Festivalu monodrame i pantomime za svoju prvu monodramu *Deca pakla*. Kao odlična pevačica ostvarila je i dva značajna muzička projekta: *Sentimentalno putovanje* i *Beograda, beli moj labude*.

„Moja fascinacija glumačkim znanostima i ujedno otkrivanje čarolije teatra datira od daleke 1977. kada sam se u mraku pozorišne sale Jugoslovenskog dramskog pozorišta, kao tinejdžerka, divila lepoti i talentu glumice, koja je u Otelu sa puno strasti tumačila Dezde-

monu. Danas, na toj istoj sceni i dalje se divim istoj glumici koja bravurozno tumači muški lik u Držićevom komadu *Skup*.“ Reditelj Jagoš Marković je naprosto izabrao onu pravu - Đurđiju Cvetić.

Uvek su je u pozorištu privlačili likovi sa tajnom. Bile su joj dosadne romantične uloge, dobrih, smernih, raspevanih devojaka. Ona, po sopstvenom tvrđenju, naprosto nije tip Julije, već je u karijeri rado igrala izuzetno dramatične sudbine, poput *Aldonze* iz *Čoveka od La manče*, strasnu *Dezdemonu*, *Pem* u predstavi *Spaseni*, ili *Diksi*, devojku sa ulice. Pouzdano je znala da publika voli pozitivce, ali je ona nekako više volela likove sa negativnim nabojem, teškim problemom, ili sa velikom nesrećom u životu. Jer, to su uvek bili izazovi. Fatalna plavuša beogradskih scena, glumica sa pedigreeom, Đurđija Cvetić, u svom skromnom novo-beogradskom stanu sprema nove role i raduje se glumačkom zanatu svaki put, kao prvi put. Sa podjednakom dozom straha da li će biti dovoljno dobra, sa tremom koja nikada ne nestaje, jer veliki glumci uvek strepe i uvek pomisle da su mogli i bolje i drugačije.

Veći deo života provela je u Cvijićevoj ulici. Otac Milija, partizan, narodni poslanik, predsednik Beogradskog sreza, nakon pritiska Infomrbiroa, ostaje bez posla, porodica tone u veliku bedu. Majka nezaposlena, troje dece.

„Kada sam bila devojčica, u vreme kada smo svi bili strašno siromašni, sećam se, dobijali smo bombone umotane u sjajni papir, zlatan, zeleni, beli. Sve sam te papire koji su ostajali od bombona glaćala noktom, ispravljala i stavljala u listove od sveske. I smatrala da sam jako bogata što to imam. Pamtim još da smo se igrali lindiyanaca i kaubojca iza zgrade, pravili viggvame od čaršava i ponjavica koje bi nam mama dala i bili strašno srećni i zadovoljni.

Mada sam rođena u mestu u blizini Beograda, veći deo detinjstva, nas troje, brat, sestra i ja, proveli smo u Profesorskoj koloniji. Moja sećanja iz tog perioda, vezana su za neka velika veselja, za Prvi maj, Vojnu paradu. Za tu priliku dobijali smo novu garderobu. Majka bi nam uvek kupovala nešto lepo. Mi, deca iz zgrade, smo pravili neke priredbe: pamtim da smo imali staklena izlazna vrata. Kreveljili bismo se s jedne strane vrata, a drugi bi gledali s druge strane. Ko je imao plave oči, to je izgledalo božanstveno kroz to mlečno staklo. Bili su neki obrisi, kao kaleidoskop. Bilo je to vreme detinjstva koje pamtim po velikim letnjim kišama, kada je Cvijićevoim ulicom tekla velika bujica, odozgo, sa Zvezdare. Nama je to bilo najveće uživanje, da bosu gazimo po toj vodi.“

Na pitanje, otkuda taj dar za umetnost i divan glas, Đurđa kaže: „Možda sam ponešto od oca Milije nasledila. On je lepo pevao i, kako se to govorilo, lepo pričao. On je bio i političar, pokušavao je da učini svet boljim, verovao je u to. Onda je došao Infomrbiro i otac je ostao bez posla, bez ica, tako da smo mi utonuli u veliko siromaštvo. Da nam stric sa sela nije pomagao, mi bismo teško preživeli taj period. Ja sam od detinjstva imala neki poriv... Volim da kažem, kada ti Bog da neki dar, onda on negde pronalazi svoj put. Ti onda nisi ni svestan zašto to moraš da radiš. I naravno da sam upisala Akdemiju, jer pozorište je velika ljubav i velika strast. I nikada nisam zažalila. Moja prava sreća, moje ispunjenje je potpuno, kada sam na pozornici. objašnjava Đurđija Cvetić.

Udala se tajno posle četiri godine zabavljanja. Umesto venčаницe, nosila je teget pantalone i belu košuljicu. U to vreme su prezirali venčаницe i svadbe. Venčali su se na brzinu kako bi podneli molbu za stan, a bračni parovi su imali prednost. Đurđija Cvetić je svoj život provela uz čoveka koga je neizmerno volela, Avdu Mujčinovića, nekadašnjeg urednika kulturne rubrike u Politici i uglednog pozorišnog kritičara. Imala je dvadeset i dve godine kada su se upoznali kao studenti Akademije. Avdo je bio dve godine stariji i studirao je organizaciju. Bio je to čovek koji je obožavanje izražavao kupovinom skupocenih svilenih haljina, a pred njene premijere, preuzimao je ulogu domaćice i spremao kuću. Njega više nema, ali ostaje snaga ljubavi koja se pamti i Đurđa tu energiju prenosi na svoje uloge. Snažno, strasno, predano...

Prvi put u karijeri, Đurđija Cvetić u svoj svojoj ženstvenosti, igra i mušku ulogu. Reditelj Jagoš Marković je smatrao da ona može doneti tu paletu osećanja - od nežnosti prema blagu koju Skup ima, do grubosti prema ljudima. „Sama priča o starcu koji je sebičan, ima čup zlata koji ne da nikome, potpuno je nezanimljiva, kaže glumica. Mi smo hteli nešto drugo - priču o čoveku koji je našao kovčez u kome se nalazi neka lepota, neko blago koje je blago samo za njega.“ Glavna uloga u Držićevom *Skupu*, u režiji Jagoša Markovića, donela je Đurđiji Cvetić Godišnju nagradu Jugoslovenskog dramskog pozorišta i nagradu Miloš Žutić.

Kako sama tvrdi, posebnu vrstu pozorišnog straha je odavno prevazišla. „Nesrećne životne okolnosti, nažalost, podsetile su me na relativnost svega: i

(Foto: Vukica Mikača)

posla i nesporazuma i ljubavi i mržnje...“ Što reče Danilo Kiš u Elektri, kroz usta Klitemnestre: „Velikom činjenicom smrti, sva su druga dela varljiva i tašta.“ I još dodaje: „U reci vremena sve izgleda sitno. Sve, osim života.“

A život je uvek iznad straha. I umetnost koju prihvatamo kao deo života i onog malog komada sreće, da se kada se ujutru probudimo, radujemo novom danu, bez naročitog povoda. A glumica Đurđija Cvetić ima povoda za radosno

buđenje. Nagrada Žanka Stokić pripada njenom talentu, a i nova predstava je na pomolu. Jagoš je ponovo izabrao nju za svoju novu režiju, *Dr Nušića* u Jugoslovenskom dramskom. Ukazuje joj poverenje i divljenje, isto ono koje je nekada pisac ovog komada, Branislav Nušić, uputio Žanki Stokić: „Klanjam se činu priznanja Vaše umetnosti i molim da me ubrojite u svoje odane poklonike.“

STVARNO IZDRŽLJIVI LJUDI, TI BALETANI

- Majina mama ima dve karte za balet.
- Povelala bi dete u Narodno pozorište, ali smatra da je valja pripremiti, pošto je
- Maja do sada gledala samo predstave za decu u odgovarajućim pozorištima.
- Zato, majka objašnjava svojoj mezimici:
- - Tamo nisu glumci, nego balerine i baletani. Oni samo plešu. Orkestar divno svira, ali oni plešu i ništa ne govore po dva sata. Jel' hoćeš to da gledaš?
- - Hoću!
- - Sigurna si?
- - Aha! Baš me zanima kakvi su to ljudi koji mogu po dva sata da čute!!!

PODSEĆAMO:

Ministarstvo kulture i medija Srbije da su nam na konkursima za 2004. i 2005. za LUDUS, odobrili sredstva, za šta smo dobili i potpisali ugovore. Koji nam nikad nisu vraćeni. Vrlo bi nas obradovalo kad bi nam ta sredstva bila uplaćena, makar i bez kamate.

KO SANJA SANU?

E-mail anketa

PITAMO VAS:

Dragi kolega, poštovana kolegice! Pokrenuta je inicijativa za otvaranje mogućnosti da i tzv. reproduktivni umetnici (dakle glumci i reditelji) mogu postati članovi SANU. S obzirom da uskoro predstoji promena Zakona o SANU i Statuta, sada je pravi trenutak da se takva inicijativa podrži. Pitamo vas, šta vi mislite o toj inicijativi i kakvi su vaši argumenti?

Stevan Koprivica:

Ne vidim nijedan razlog zašto bi bilo ko iz našeg ceha bio u toj instituciji?

Malo ko od nas dobaci do uzrasta koji je nepohodan za prijem u tim besmrtnika. Mi trajemo dok traju naše predstave.

Posle toga baš nekoga briga za nas, a i nas za nekoga.

Pripadanje SANU značilo bi i pripadanje prilično budavom društvenom i političkom načinu mišljenja.

Privilegije koje donosi članstvo bile bi za nas licemerje, jer je status, društveni i ekonomski, naših članova bedan i ponižavajući. Čekati da te prime u SAN-u da bi živeli dostojanstveno? Gubitak vremena.

Priče o zloj krvi i sujetama prilikom određivanja kandidature za SANU bi bile velika čaršijska zabava koja ne bi služila na čast cehu. A mi kakvi smo, letelo bi perje na sve strane.

Ko bi odlučivao o kriterijumima za članstvo? Postojeći članovi, pesnici, ro-

manopisci koji ne idu u pozorište? Kritičari?

A i, još nam se živi i radi...

Smatram da treba.

Ljubim,

Milena Marković

Poštovani!

Veoma zainteresovana ovim predlogom, dobro sam razmislila i došla do zaključka da bi takva inicijativa bila veoma logična. Pojam Akademik, podrazumeva pre svega obrazovanje, elokventnost, harizmatičnost i iznad svega, Vrednost.

Biti pisac je sposobnost iskazivanja u pisanoj reči. Ali, zar mnogi slikari nisu u stanju da nam ispune dušu Čudom?

Zar nisu to u stanju Glumci, Reditelji, zar nisu Pijanisti?

Zar jedan vlasnik impozantne sive mase, bez obzira na šta će je koristiti, nije zaslužio da postane Akademik?

A sa druge strane, veoma dobri pisci, ponekad mogu biti i neobrazovani. Ma koliko vam to u prvi mah zvučalo nemoguće, mnogi ljudi sa talentom za pisanje često su verbalno nepismeni. Prave kardinalne greške u svakodnevnom govoru i lektori i korektori oko njihovih remek-dela često imaju mnogo posla, dok njihovu misao ne uspeju dovesti do obale čitaoca!

U isto vreme, veliki umovi mogu biti reditelji, kompozitori, dramaturzi, glumci. Istina, veoma retko, ili skoro nikad, igrači, /neka mi ne zamere, ali ta borba sa telom, protiv uma, teška je i bolna/.

Zar Lorens Olivije nije Ser? Zar je ta titula manja od titule Akademika?

Setimo se samo, šta smo sve naučili od jednog prepametnog Bojana Supice, od Miroslava Belovića, Steve Žigona.

Zaista ne bih da nabrojim i ističem sve vlasnike sive mase koji zavređuju našu pažnju, iz redova onih sa kojima još uvek putujemo istom lađom, ali svesrdno

se zalažem za usvajanje ovog časnog predloga.

Istina, postoji samo jedna bojazan u mom srcu, ali ona je ljudska i u ovom trenutku, u kome slavimo Mocarta, ona se sama nameće više nego ikad.

Vazda je raskorak između Mocarta i Salijerija izazivao zavist i raskorak.

Taj uništavajući raskorak između želja i mogućnosti, koga veliki broj ljudi nije svestan.

I zaista; "osrednjaci sve vam je oprošteno", ali to ne treba da nas spreči da priznamo umove!

Vaša

Jelena Tinska

Baš me zanima, ko bi od reproduktivaca iz oblasti pozorišta i filma bio kandidat za SANU?

Veseli pozdrav, BranKockica

NEBOJŠA GLOGOVAC PO DRUGI PUT OSVOJIO NAGRADU „MILOŠ ŽUTIĆ“

Obrazloženje Žirija za dodelu nagrade

„Miloš Žutić“ za 2005. godinu

Žiri za dodelu Nagrade „Miloš Žutić“ u sastavu Đurđija Cvetić, predsednik, Olga Odanović Petrović, Maša Stokić, zamenik predsednika, Gojko Šantić i Darijan Mihajlović jednoglasno je 6. februara 2006. godine doneo odluku da se ovo priznanje za 2005. godinu dodeli

NEBOJŠI GLOGOVACU

za ulogu Ivana u predstavi „Hadersfeld“

Uglješe Šajtinca, u režiji Aleks Čizholm i izvođenju Jugoslovenskog dramskog pozorišta

Nebojša Glogovac pokazao je, igrajući ulogu Ivana, zapanjujuću moć transformacije i sposobnost da izbalansira tragizam sudbine talentovanog mladića osujećenog mentalnom bolešću i humorom prostodušnih reakcija svog lika na svakodnevne pritiske okruženja, ni u jednom trenutku ne odolevajući iskušenju da zapadne u preteranu patetiku ili karikaturnost. On pravi ulogu pametno i brižljivo, vodeći perfekcionistički raču-

na o svakom segmentu lika - od mimike i intonacije, preko tikova i pokreta ruku, do načina kako namešta kosu ili upasuje košulju, dajući pri tom svakoj prostoj radnji duboki, unutrašnji smisao. U pitanju je majstorija radjena sa punom posvećenošću i promišljenošću. Glogovac je imao veoma složen glumački zadatak, koji je uradio sa ubedljivim, potresnim pokrićem, sa tananim nijansama, sa puno mere. Koristeći minimalistička

sredstva, stvorio je ulogu filigranske preciznosti kakvu retko vidamo na našim scenama.

U Beogradu, Za Žiri za dodelu Nagrade „Miloš Žutić“ 6. februara 2006. g. Đurđija Cvetić, predsednik, s. r.

HLEB DOMAĆI, A IGRE U IRANU

Dragana Bošković

Na 24. Međunarodnom pozorišnom festivalu FADJR /Svitanje/ u Iranu, predstava „Hleba i igara“ autora i reditelja Miroslava Benke dobila glavnu nagradu.

Miroslav Benka /diplomirao glumu u Novom Sadu, režiju u Beogradu/ je, u direktnom TV prenosu, primio Povelju sa statuetom FADJR festivala iz ruku direktora, Muhamada Atebaja, za svoj „Teatar snova u 15 slika“. Praćen ovacijama krcate sale Siti teatra, autor je primio i poziv da Slovačko vojvodansko pozorište iz Bačkog Petrovca, najmlađi profesionalni teatar u SiCG, preduzme turneju sa istom predstavom, u junu mesecu, po gradovima Irana: Persepolisu, Isfahanu, Sirazu i Teheranu.

Benka je u Teheran /Tehran, kako se kaže na farsiju/ otputovao nekoliko dana pre nas. Vrlo komplikovani dekor se radio u festivalskim radionicama, jer bi njegov transport bio izuzetno skup. Radilo se danonoćno, no dekor - nije stigao za premijeru! Stroga cenzorska komisija je zasedala, blagajnici su čupali kosu /ogromne sale su dupke pune i karte su bile odavno rasprodate/, Benka je bio pred nervnim slomom od umora i brige, a glumci su polako padali u očajanje. Naša hostesa, simpatična Pardiz je činila nemoguće da održi dobar duh između domaćina i gostiju, prevodeći neprestano, ali je tenzija rasla. Najzad, predstava je odigrana dogovorene večeri, samo za komisiju. Ispostavljena je lista detalja koji se moraju promeniti, da bi se predstava mogla odigrati po strogim kodeksima Islamske republike Irana: žene su otk-

čile kaširane kike ispod svadbenih kapa /kosa ne sme da se vidi/, stavile velove iz festivalskih fundusa preko crnih dugih haljina /uske su, kažu/, muškarcu su obukli majice na gole mišice /pazuho je zabranjena zona/, a Benka je prerezirao ples u slavu žita /erotska konotacija, rekoše/. Očajni smo sedali za večeru u elitnom hotelu /bez alkohola, sve vreme/, kada su nam pristupili braća Slovenci, još očajniji od nas. Jer, ako 'Čekajući Godoa' nije 'ziher' komad, koji ne vredi nikoga, onda takvog komada i nema! No, mučeni Laki, u Jovanovićevoj režiji 'Godota', ulazi igrajući na scenu. Ples je proglašen za nepristojan, a, umesto iz čaša /neko bi se mogao prevariti da se pije vino/, Estragon i Vladimir su pijuckali iz šolja za čaj! I tako smo se prilagodili.

Dve prepune predstave 'Hleba i igara', koje su odigrane u kontinuitetu opravdale su dug put i sve peripetije naših umetnika. Ovacije, snimanja, fotografisanja, intervju, ambasador, gospodin Opačić, koji se sa ponosom fotografiše sa svojim... Zdenko Kožik, glumac sa neverovatnom ekspresijom i osećajnošću, u vrlo stilizovanoj Benkinoj predstavi o korenima iz detinjstva, o slikama sopstvenog Makonda, sa likovima koji podsećaju na Paradžanova, u toj krajnje originalnoj estetici, Kožik ima i težak fizički zadatak. Kao i ostali akteri. Igra se sa stolicama, stolovima, hlebovima, harmonikama. Kožik se žali da su mišići počeli da mu drhte. Neobično je bleđ, bojimo se da će kolabirati.

Sutradan, Benka drži izvršni workshop u Domu umetnika. Potrebno mu je pet dobrovoljaca za prezentaciju neverbalnog teatra / u kojem je mag/, no javlja se deset puta toliko! Željni kontakta sa stranim kolegama, mladi glumci, studenti teheranske Akademije, novinari, umetnici dolaze da prate ovu radionicu. Benka prosipa po podu kukuruz, pa onda pšenicu, pa onda brašno. Iz zavičaja. Mladi glumci, vezanih očiju, prelaze preko toga. Posle, objašnjavaju šta su osećali. *Vaše telo ne glumi. Ono uvek kazuje istinu*, kaže im Benka. Oni, sa žarom, objašnjavaju senzacije koje su osećali u glavi, u stomaku, u rukama. Mlada Ivanka, prelepa, pokušava da objasni kako je samu sebe iznenadila reakcijom. Snimam je video kamerom. Na glavi „magnae“, koja pokriva kosu, vrat i torzo žene. Na nogama - pumparice do ispod kolena, obućena je u fensi sportske patike. Gornji deo tela pokriva duži džemper. Simpatična, a 'ispravna', valjda, kombinacija.

Za četiri dana, koliko smo proveli u Teheranu, bili smo obasuti pažnjom, ljubavnošću, interesovanjem. Mnogo sveta je prošlo kroz festival, dok smo se baktali oko naše scenografije. Uspeli smo da vidimo prekrasnu lutkarsku operu, poznati iranski ep, nalik 'Romeu i Juliji'. Neverovatno pokretljive, izražajne lutke imaju svoj teatar. Nekoliko lutkara vodi svaku. Doživite čar Istoka, uz pozorište senki, bajkovitost priče i izvođenja.

Festival FADJR je, zapravo, festival iranskog pozorišta. Kako reče Roberto Čuli, stari poznanik iz Beograda, njihovo pozorište je još u fazi eksperimenta. Moraš da budeš vrlo talentovan, da bi prevazišao zabrane koje život donosi na scenu. Da bi se prikazala ljubav, na primer, treba se dovičati na najsimboličniji način, jer je dodir između polova, kao i u životu, apsolutno nedopustiv. Čuli nije

Miroslav Benka prima nagradu

imao predstavu ove godine, a imao ih je nekoliko u prethodnim izdanjima festivala. Ove godine slavi dvadesetpetogodišnjicu Teatra an de Rur i obeležava dvadeset godina od smrti naše i njegove Gordane Kosanović. Nada se, kaže, da će se i Beograd setiti tog datuma.

'Hleba i igara' smo odigrali u internacionalnoj selekciji FADJR festivala, u kojoj su bili i Rusi, Francuzi, Nemci, Švedani, Mađari, Hrvati, Japanci, Rumuni... Osim ove, oko 200 pozorišnih predstava, u desetak sala, selektovano je u sekcijama Nova produkcija 2005.,

Najbolji 2005. u Teheranu, Najbolji 2005. u unutrašnjosti Irana, Eksperimentalna sekcija, Najbolji sa Fakulteta umetnosti u Teheranu, Ulični teatar, a sve vreme se događao i omaž Bertoldu Brehtu. Održan je Kongres iranskog pozorišta, mnogo konferencija za štampu, televizija je redovno izveštavala o svemu.

Šteta je sto izvršni neverbalni performans HLEBA I IGARA Miroslava Benke ne može da se vidi redovno u Beogradu.

BIO, VIDEO I POBEDIO

Miroslav Benka pobjednik 24. međunarodnog pozorišnog festivala Fadrj u Teheranu

Snežana Miletić

Teatar mora da se vrati svojim prapočecima - čovekovom telu kao svojevrsnoj 'partituri telesnih impulsa'. Za mene je pitanje tela i telesnog prva i poslednja lekcija o teatru i u njoj postoje sva pitanja i svi odgovori vezani za suštinu teatra

Naš reditelj Miroslav Benka pobjednik je 24. međunarodnog pozorišnog festivala Fadrj u Teheranu/Iranu, na kojem se krajem januara predstavio sa svojom autorskom predstavom *Hleba i igara*. U jakoj konkurenciji relevantnih pozorišta iz celog sveta pripala mu je Velika povelja i statueta festivala.

Kompletna, gotovo renesansna umetnička ličnost, koja je u svoju biografiju, između ostalog, upisala i glumački angažman (u NP Subotica), nastupe na Bitefu, sarajevskom MESS-u, Dubrovačkim ljetnim igrama, Skopskom letu, festivalima u Austriji, Norveškoj, Finskoj... autorske projekte u pozorištima cele Vojvodine, Beograda, Novog Sada ali i Slovačke, Benka je, tek podsećanja radi, svojevremeno inspirisao i Miodraga Tabackog da za Svetsku asocijaciju pozorišnih scenografa, arhitekata i pozorišnih tehničara OISTAT - 1999, na temu *Reditelj kao kompletan autor u savremenom teatru*, održi seriju predavanja na nekoliko američkih univerziteta, a posle i u Holandiji i Belgiji. Važan deo Benkine biografije svakako je i to da je svojevremeno bio gostujući profesor Visoke škole za dramske umetnosti u Bratislavi a radio je i kao reditelj i umetnički direktor Gradskog pozorišta (*MES-TSKÉ DIVADLO*) u Žilini/Slovačka.

O svom prvom nastupu na dalekom Istoku i susretu sa nekim sasvim novim pozorišnim svetom govorio je za *Ludus* neposredno po povratku u zemlju.

Šta ste imali na umu kada ste odlučili da postavite predstavu *Hleba i igara*?

„Ostalo je zapisano da je, navodno Juvenal, rimski satiričar iz Domicijeve vladavine, pošto je izvrgavao ruglu pokvarenost društva svog vremena, uzviknuo nezadovoljnoj svetini *Panem et circenses* (hleba i cirkusa) odnosno, u jednom širem smislu - igara. Čuvena izreka bila je upućena kao prekor ljudima zbog neshvatanja viših životnih vrednosti. Prisjetivši se te stare Juvenalove izreke, u potrazi za svojim *mitskim prizorima*, dao sam takav naslov mojoj predstavi jer mi se čini da to i danas svima nama najviše nedostaje. Hleb je nešto bez čega se ne može, ali je i igra nasušna potreba čoveka, baš kao i sam hleb! Zato sam kroz igru, u našoj prastaraj žitnici Vojvodini, istraživao i beležio rituale vezane za kult hleba, žetvu i sveopštu plodnost. Zato pre početka svake predstave, na ulasku u salu, delimo publici hleb - da bi ga bilo uvek, da bismo ga simbolično, kao novu energiju podelili sa ljudima čitavog sveta“.

Kako ste dospeli na teheranski festival? Šta ste znali o njemu i tamošnjem pozorištu?

„Krajem 2005. godine elektronskom poštom mi je stigao poziv da sa mojom autorskom predstavom *Hleba i igara*, inače premijerno izvedenom 25. i 27. marta 2004. u Slovačkom vojvodanskom pozorištu u Bačkom Petrovcu i Staroj Pazovi, učestvujem u zvaničnoj konkurenciji jednog od najvećih pozorišnih festivala na svetu i svakako najvećem u Aziji - 24. *Fadrj International Theatre Festival*. Odmah sam potražio njihov sajt i shvatio da se zaista radi o značajnom festivalu koji pod tim imenom traje tokom cele godine i ima čak sedam festivala pod svojim okriljem, među njima: pozorišni,

operski, lutkarski... Iran je egzotična i daleka zemlja, ali i prestonica jedne od najvećih srednjeistočnih civilizacija, vaspitanih na temeljima persijske civilizacije stare 2.500 godina koja je kolevka persijskog pozorišta čija je estetika zasnovana na lutkarskom pozorištu i teatru senki. To je žanr u kojem i danas zauzimaju značajno mesto u okviru svetuskog pozorišta“.

Jeste li uspeali da vidite neke predstave koje su bile u konkurenciji? Kakve su u odnosu na strane predstave koje mi ovde gledamo?

„Mi smo nastupali na velikoj sceni tamošnjeg *City Theatre* a u istom zdanju ima još sedam scena. Dok smo mi igrali našu predstavu, u istom trenutku igrano je još sedam različitih predstava. Svakoga dana, na desetak scena u gradu, igrane su predstave najrazličitijih žanrova, od konvencionalno-klasičnog pozorišta,

Naša ekipa na iranskoj sceni

rišta, lutkarskog, preko uličnog teatra, neverbalnog, do teatra senki... Ne treba, naravno, zaboraviti da su u Iranu u svoje vreme gostovala najveća svetska pozorišna imena, poput Ježija Grotovskog, Tadeuša Kantora, Pitera Bruka, Roberta Vilsona do naše Mire Trailović i Atelja 212 početkom osamdesetih godina prošlog veka. Pored svih obaveza, uspeo sam da vidim desetak festivalskih predstava. Fascinirala me je predstava njihovog Ferdowsi Hall Theatra *Puppet Opera of Rostam and Sohrab*, autora i reditelja Behrouza Gharibpoura. Video sam i predstavu *Battle*, autora i reditelja Sasana Ghajara Zanjana, zanimljiva je bila i predstava *Erick Satie - performed of paper* Das Papiertheatra iz Hamburga iz Nemačke. U Teheranu je, nastupilo i Slovensko narodno gledalište iz Ljubljane, igrali su *Čekajući Godoa* u režiji Dušana Jovanovića. Sve predstave koje sam pomenuo žiri je nagradio. Video sam i njihovu hit predstavu *Vahdat Hall* Theatra F.A.N.S. autora i reditelja Mohammada Rahmaniana, sa njihovim veoma popularnim glumcima, koja mi se nije dopala. Nisam uspeo da vidim mađarsku predstavu iz Budimpešte *Medusa Pirecing*, autorke i rediteljke Aniko Juhász o kojoj se mnogo govorilo. Potpuno sam razočaran Rusima iz Moskve koji su igrali moj najomiljeniji komad Čehovljev *Višnjik*... Čitav festival je bio veoma dobro organizovan. Domaćini su preduretiljivi i ljubazni do neprijatnosti, hotelski smeštaj bio je izuzetan, hrana takođe.

rišta, lutkarskog, preko uličnog teatra, neverbalnog, do teatra senki... Ne treba, naravno, zaboraviti da su u Iranu u svoje vreme gostovala najveća svetska pozorišna imena, poput Ježija Grotovskog, Tadeuša Kantora, Pitera Bruka, Roberta Vilsona do naše Mire Trailović i Atelja 212 početkom osamdesetih godina prošlog veka. Pored svih obaveza, uspeo sam da vidim desetak festivalskih predstava. Fascinirala me je predstava njihovog Ferdowsi Hall Theatra *Puppet Opera of Rostam and Sohrab*, autora i reditelja Behrouza Gharibpoura. Video sam i predstavu *Battle*, autora i reditelja Sasana Ghajara Zanjana, zanimljiva je bila i predstava *Erick Satie - performed of paper* Das Papiertheatra iz Hamburga iz Nemačke. U Teheranu je, nastupilo i Slovensko narodno gledalište iz Ljubljane, igrali su *Čekajući Godoa* u režiji Dušana Jovanovića. Sve predstave koje sam pomenuo žiri je nagradio. Video sam i njihovu hit predstavu *Vahdat Hall* Theatra F.A.N.S. autora i reditelja Mohammada Rahmaniana, sa njihovim veoma popularnim glumcima, koja mi se nije dopala. Nisam uspeo da vidim mađarsku predstavu iz Budimpešte *Medusa Pirecing*, autorke i rediteljke Aniko Juhász o kojoj se mnogo govorilo. Potpuno sam razočaran Rusima iz Moskve koji su igrali moj najomiljeniji komad Čehovljev *Višnjik*... Čitav festival je bio veoma dobro organizovan. Domaćini su preduretiljivi i ljubazni do neprijatnosti, hotelski smeštaj bio je izuzetan, hrana takođe.

zvano je čak tridesetak pozorišta iz zemlje domaćina, zatim ansambli iz Japana, Rumunije, Slovenije, Nemačke (čak četiri različite predstave), Holandije, Rusije, Španije, Švajcarske, Turkmenistana, Hrvatske... i moja predstava *Hleba i igara*. Ne znam gde je Atabbai video moju predstavu, pretpostavljam na BITEF-u ili možda na *Showcase-u* održanom prošlog marta u beogradskom Domu omladine na kojem su prisustvovali teatrolozi, pozorišni menadžeri i direktori međunarodnih festivala iz 43 zemlje sa svih kontinenata. Ali, sigurno ju je video, jer je uoči završetka festivala, naš stari znanac sa BITEF-a Roberto Čuli reporteru RTS-a rekao da Atabbai našu predstavu smatra najboljom“.

Tamo ste imali i radionicu. Na koju temu? Da li su u njoj ravnopravno učestvovali i glumice s obzirom na stroge norme koje propisuje Islam?

„Poslednjeg dana festivala, pred studentima, teatrolozima i profesorima Visoke škole za dramske umetnosti u Teheranu održao sam *workshop*, odnosno kreativnu radionicu *Putovanje po svom emocionalnom pamćenju*, na kojoj sam govorio o telu i telesnom izrazu koje se nalazi u sukobu s određenim teksturama u određenom prostoru i vremenu, konačno i u sukobu sa samim sobom. Što se tiče glumica i odnosa prema njima u celom korpusu festivala, nisam primetio da su njihova pozorišna razmišljanja uslovljena religijskim normama.

U čemu je, po vama, prednost neverbalnog u odnosu na verbalni teatar?

PODSEĆAMO:

Sve članove SDUS-a koji još nisu popunili upitnik za našu bazu podataka, da isti popune što pre i da nam dostave fotografije pre nego što ostare i zaliječe na sopstvenog askurđela.

U jednom od prvih festivalskih biltena selektor Mohammad Atabbai rekao je da je uputio pozive na adrese oko 300 pozorišta iz čitavog sveta. Pošto je pogledao predstave, pogledao propagandne video materijale, kataloge, pročitao kritike, sa festivalskim odborom odlučio je da na 24. *Fadrj International Theatre Festival* bude izvedeno ukupno 105 (uključena su reprizna izvođenja). Po-

„Iako je jezik osnov ljudske komunikacije, za razliku od reči, ubeden sam da telo nikada ne laže. Ono jednostavno reaguje, nepogrešivo i precizno. Čovekovo telo je najsloženije, najosetljivije i najsnažnije *skladište* iskustva i *emocionalnog pamćenja*. U telo, gestove i emocije staje svo naše fizičko i duhovno iskustvo. Da sam bilo koga od prisutnih pozvao da mi kaže nešto o sebi, ljudi bi

nesvesno počeli da *glume* - talentovane glumce, obrazovane teatrologe, autoritativne upravnike pozorišta, baš kao što se i ja sada trudim, ovde pred vama, da odglumim mudrog reditelja. Za razliku od reči, ponavljam, čovekovo telo, bez reči može nepogrešivo i najpreciznije da izrazi: toplo, hladno, meko, tvrdo, grubo, nežno, bol, strah, agrasiju, inat, glad, stid, ponos, dostojanstvo... Tradicija čovekovog tela je beskonačna i obiluje mnogim menama. Na prvi pogled, ovo jednostavno saznanje - za mene kao čoveka koji se posvećeno bavi pozorištem - bilo je od presudnog značaja. Granice čovekovog govora i jezika nisu krajnje granice čovekovog iskustva. Otuda, iako su reči osnov međuljudske komunikacije, ja ne verujem samo rečima i ne volim, takozvano *zapadnjačko pozorište*, zato što je ono uglavnom vezano za puki verbalizam i sve više postaje lažno... Mnogo više imam poverenje u tišinu, a tišinu u potpunosti jedino telo može da doživi. Teatar mora da se vrati svojim prapočecima - čovekovom telu kao svojevrsnoj *partituri telesnih impulsa*. Za mene je pitanje tela i telesnog - prva i poslednja lekcija o teatru i u njoj postoje sva pitanja i svi odgovori vezani za suštinu teatra!

Iz Teherana je stigla i vest da ćete imati turneju po Iranu! Kad opet putujete?

„Nakon što smo odigrali sve tri naše predstave, Atabbai nas je pozvao da tokom narednog juna *Hleba i igara* igramo u okviru velike turneje koja bi obuhvatila Teheran, Estfahan, Širaz, Persepolis...“

ROĐENI ZAVODNIK

• **Četvorogodišnji Strahinja gledao je predstavu 'Alisa u zemlji čuda'. Kad se predstava završila on neće kući. Drži se za vrata sale, plače i zahteva još. Ubeđuju ga da dođe opet za koji dan, ali on ne pristaje. Neutešno cvili i ne da se odvojiti od vrata. Napokon se neko dosetio da ga odvedu u glumačku garderobu, da se upozna sa Alisom, u koju se, po svemu sudeći, zaljubio. (Ovakve dečije simpatije prema glumcima su dobro poznate poslenicima teatra i oni ih shvataju vrlo ozbiljno, kao što i treba.) Pred garderobom Strahinja dugo razgovara sa mladom glavnom glumicom i ona mu objašnjava kako će sutra ponovo igrati za njega, pa neka on sada lepo ide kući a sutra neka dođe ponovo. Ali Strahinja ima bolje rešenje i kaže:**

• **- Najbolje da ja tebe, danas, OTPRATIM DO MOJE KUĆE!**

LJUBINKA BOBIĆ - LEGENDA BEOGRADSKJE SCENE

Osamdeset godina nakon rođenja Ljubinke Bobić (1897-1978), pozorišne i filmske glumice, prvakinja Narodnog pozorišta u Beogradu i dramskog pisca, ustanovljena je 2005. glumačka nagrada sa njenim imenom. Njen život i umetničko stvaranje ponovo bude interesovanje jer je upravo proglašen i prvi dobitnik Nagrade Ljubinka Bobić.

Ksenija Šukuljević Marković

Rodena u Kruševcu, Bobićeva je živela u Beogradu od ranog detinjstva do smrti. Završila je osnovnu školu i dva razreda Ženske radničke škole, a glumačka znanja je sticala na sceni, učeći od velikih glumaca i uzimajući časove iz diktacije, muzike i igre. Usavršavala se u Parizu (1929), Berlinu (1929-1930) i u Beču (1936). Čitav glumački vek posvetila je Narodnom pozorištu u Beogradu, stvarajući blizu šest decenija, od 1920. do poslednjih dana života. Angažman je prekinula na duže samo tokom Drugog svetskog rata, kada je odbila da igra za vreme nemačke okupacije.

Prvi dodir sa pozorištem imala je u Skoplju u vreme izbegništva tokom Prvog svetskog rata, gde je na predlog Branislava Nušića, tadašnjeg upravnika Narodnog pozorišta *Kralj Aleksandar I*, stupila na scenu kao statista. Angažman u Narodnom pozorištu u Beogradu prihvatila je 28. februara 1920. i prvi put nastupila u Šekspirovoj komediji *San letnje noći*, tumačeći ulogu Paučine, 25. juna 1920, a dva dana kasnije i ulogu Puka Vragolana, u režiji Aleksandra Vereščagina.

Naslovna uloga u Nikodemijevoj komediji *Skampolo*, u režiji Jurija Rakitina, 1923, koju je igrala sedam godina, promenila je tok njene dalje glumačke karijere i od nje stvorila pozorišnu zvezdu. Darovitost, inteligencija, upornost i ljubav prema pozorištu, učinili su da vrlo brzo postane zapažena glumica, a potom i prvakinja Narodnog pozorišta i jedna od najomiljenijih pozorišnih umetnica, ovenčana neprolaznom slavom.

Glumačka karijera Bobićeve obeležje u nekoliko faza. Od 1920-1923. igrala je uloge dečaka i mladića, jer je njena fizička konstitucija, mala i tanana, odgovarala profilima takvih likova, koje je i kasnije samo povremeno tumačila. (*Tentažil*, *Kralj Uroš*, *Sergej Karenjin*, *David Koperfeld*, *Raka* i dr).

Od 1923. do 1935. igrala je zapažene uloge, pretežno mladih devojaka, dama, mondenki i koketa, u savremenim komedijama i melodramama i sve su glavne i pretežno naslovne (*Skampolo*, *Peg*,

Mala Biragi, *Kiki*, *Fani*, *Roksi*, *Suzi Saks*, *Lili* i dr). Međutim, igrala je i zapažene uloge u dramskom repertoaru (*Anjutka* u *Carstvu mraka*, *Hedviga* u *Divlji patki*, *Katinka* u *Katinkinim snovima*, *Kleopatra* u *Cezaru* i *Kleoptri*, *Marija* u *Bogojavljenjskoj noći*). Uloge koje je tumačila donosile su joj ogromnu popularnost kod publike i veliki publicitet u štampi. Ipak, zatražila je promenu repertoara i kad joj uprava nije izašla u susret dala je ostavku. Igrala u Skoplju, boravila u Beču gde je pratila rad Burgteatra i u angažman se vratila 1937. Do 1941. odigrala je preko deset glavnih i zapaženih uloga, u različitom repertoaru (*Leposava Todorović*, *Otmeno društvo*, *Marija*, *Viktorova pobeda*, *Hilda Dering Dete u borbi*, *Katica*, *Dođite prvog*, *Košana*, *Klara*, *Ništa nije slučajno*, *Kosara Porodica Blo*, *Natalija Petrovna*, *Noćna smotra*, *Pote*, *Zona Zamfirova* i dr).

Za vreme nemačke okupacije Jugoslavije, Ljubinka Bobić se na sceni pojavila samo jedanput, na premijeri Molijerovog *Tartifa* u ulozu Dorine, 10. februara 1942, na izričitu molbu uprave Narodnog pozorišta. Potom je odbila da dalje igra i toj odluci ostala dosledna do kraja okupacije, odlučno je saopštivši direktno Nemcu, rukovodiocu zaduženom za kulturu.

Posle rata, od 1945-1978. njena karijera ulazi u veličanstven glumački finale kada je ostvarila petnaestak velikih i značajnih uloga, pretežno u nacionalnom repertoaru (*Živka* u *Gospođi ministarki*, *Sarka* u *Ožalošćenju porodici*, *Gospa Mica* u *Vlasti*, *Spirinica* u *Narodnom poslaniku*, *Stana* u *Jakšićevom Stanoju Glavašu*, *Fema* u *Pokondirenoj tikvi*, *Kata* u *Košani*, *Gospođa Žurka* u *Henriku IV*, i dr). Prvu i jedinu ulogu u Pozorištu Ateleje 212, ulogu *Baba Stane*, u Vujićevom komadu *Ljubavnaja zavist čerez jedne cipele* ostvarila je 1958.

Samostalna gostovanja u pozorištima Jugoslavije započela je veoma rano, već od velikog uspeha u *Skampolu*. Od 1924. do 1940. gostovala je u Novom Sadu, Kragujevcu, Zagrebu (više puta), Splitu, Skoplju, Banjaluci i Nišu, pre-

težno u ulogama u kojima se proslavila na beogradskoj sceni. Posle rata gostovala je širom zemlje sa predstavama Narodnog pozorišta, pretežno sa Nušićevom *Gospođom ministarkom* i u inostranstvu, u Sofiji, Bukureštu i Moskvi.

Zanimljivo je da je u skopskom Narodnom pozorištu *Kralj Aleksandar I*, 1936, osim uloge *Roksi*, tumačila prvi put Stankovićevu *Koštanu*, u režiji Raše Plaovića, pokazujući i svoje pevačke potencijale, ali i Leposavu Todorović u svom dramskom komadu *Otmeno društvo*, koji je tada prvi put izveden.

Karijeru filmske glumice započela je 1930. igrajući u reviji *Parada Paramunt* u kojem su nastupale poznate zvezde svetskog filma. Posle Drugog svetskog rata snimila je još devet filmova: *Anikina vremena*, *Pop Ćira* i *pop Spira*, *Diližansa snova*, *Dr*, *Prvi građanin male varoši*, *Kros-kontri*, *Pavle Pavlović*, *Narodni poslanik* i *Štićenik*.

Od 1935. Bobićeva je postala i dramski pisac, autor pet pozorišnih komada, koji su izvedeni na pozorišnoj sceni između dva rata: *Naši maniri*, 1935, *Otmeno društvo*, 1936, *Porodica Blo*, 1940, *Rista Sportista* i *Rista Robinzon*, 1940. *Porodica Blo* je izvedena u Humorističkom pozorištu - Pozorištu na Terazijama, u režiji autora, 1956. Posle rata napisala je još nekoliko komada i jedan filmski scenario koji dosad nisu objavljeni.

Ljubinka Bobić je ostvarila preko sto uloga u Narodnom pozorištu, prtežno u inostranom repertoaru, čak šezdeset i dve, igrajući s uspehom u svim dramskim žanrovima. Iako je najveći broj uloga ostvarila u komedijama, ostavila je vidan trag i u dramskom repertoaru. Uloge je tumačila s osobenim, samo njoj svojstvenim glumačkim načinom, po kojem je upamćena kod publike i prihvaćena kod kritike. Pojedine uloge tumačila je dugi niz godina, najviše *Živku* u *Gospođi ministarki* koju je igrala u tri premijerne postavke, a treću, u režiji Braslava Borozana, 250 puta neprekidno i nakon penzionisanja. Poslednji put je igrala 8. novembra 1978, samo dvadesetak dana pre životnog kraja.

U impozantnoj galeriji likova, pojedina glumačka ostvarenja su ovenčana značajnim priznanjima. Već za ulogu *Skampola* dobila je nagradu Italijanske vlade, 1925. Posle rata usledile su: Savezna nagrada Vlade FNRJ za ulogu *Stane* u *Jakšićevom Stanoju Glavašu*, 1950, Sedmojulska nagrada za životno delo, 1961, Zlatni lovorov venac Festivala malih i eksperimentalnih scena u Sarajevu (MES), za ulogu *Gospa Mice* u Nušićevoj *Vlasti*, 1964, Nagrada *Zlatni ćuran* Festivala komedije u Svetozarevu za ulogu *Živke* u Nušićevoj *Gospođi ministarki* 1976. i Nagrada *Zlatna Arena* filmskog festivala u Puli za ulogu *Spirinice* u filmu *Pop Ćira* i *pop Spira*, 1957. Dobitnik je Zlatne medalje i Plakete Festivala *Ljubiša Jovanović* u Šapcu 1976. i Plakete Narodnog pozorišta u Beogradu za izuzetne zasluge 1978.

U sećanju savremenika Ljubinka Bobić je ostala upamćena kao velika glumica i kao osobena ličnost, inteligentna, darovita, šarmantna i iznad svega duhovita, koja je unosila vedrinu u pozorište, među kolege i teatarske obožavaoce. Ostale su i brojne anegdote o njoj, zapamćene i zabeležene, a legenda o njenoj ličnosti doprla je do naših dana i nastaviće se u budućnosti.

PODSEĆAMO:

Sve članova SDUS-a, koji su dostavili fotografije, da svoje članske karte mogu podići u prostorijama SDUS-a, Studentski trg br. 6, Beograd, svakog radnog dana od 9 do 16 časova. Sa ovim članskim kartama možete ući u većinu evropskih teataru. Osim nekih beogradskih.

POBOŽNO SLUŽENJE TALENTU

Prva dobitnica Nagrade „Ljubinka Bobić“:

Jelisaveta Seka Sablić

Isidora Masniković

Glumica raskošnog talenta Jelisaveta Seka Sablić prva je dobitnica novoustanovljene nagrade Saveza dramskih umetnika Srbije „Ljubinka Bobić“. Ona je ovo esnatsko priznanje dobila za ulogu Majka Dare u predstavi „Svinjski otac“ Aleksandra Popovića, a u izvođenju Kruševačkog pozorišta.

Žiri u sastavu Renata Ulmanski, Ksenija Šukuljević-Marković, Nataša Ninković, Jovica Pavić i Stevan Bodroža odluku o prvom laureatu novoustanovljenog priznanja koje će se dodeljivati bijenalno, doneo je jednoglasno. Nagrada „Ljubinka Bobić“ ustanovljena je 2005. godine, a dodeljuje se za najbolje komediografsko ostvarenje, za naslovnu, veliku ili značajnu ulogu koja mora biti tragalačka i inovativna i obuhvata sve predstave izvedene na scenama profesionalnih pozorišta u zemlji.

Nagrada „Ljubinka Bobić“ obuhvata plaketu sa likom, diplomu na pergamentu i novčani iznos od 1.000 evra. Povodom nagrade razgovarali smo sa Jelisavetom Sekom Sablić koju pamtim po značajnim ulogama koje je ostvarila u predstavama: „Čudo u Šarganu“, „Balkon“, „Mačka u džaku“, „Master Klas“ i mnogim drugim.

Kako promišljate instituciju nagrade? Da li uopšte verujete u nagrade i šta za Vas one znače i da li su one podsticaj za umetnike?

Ne mogu da kažem da verujem u nagrade. S obzirom da ne verujem u priznanja kada ih drugi dobiju tako nemam prava da verujem u njih kada ih ja dobijem. Svaki put kada mi javu da sam dobila nagradu, prihvatam to sa određenom dozom rezerve. Uvek se prvo zapitam da li je ta nagrada tačna nota u tom momentu ili možda potpuno pogrešna. Kada sumiram rezultate shvatam da me sva ta priznanja pomalo deranžiraju, uznemiravaju. Moj cilj je da dobro radim, da me publika prihvata, da tu uzajamnu energiju stalno osećam na sceni i da svoj talenat stalno stavljam na probu. Proveravam sebe kroz visoke kriterijume koje sam pred sebe postavila. Ti kriterijumi su najstrožiji prema meni, dok za druge ljude imam više razumevanja. Za druge imam i strpljenja, i

tolerancije, a za sebe ne. Sebi teško opraštam. Tražim oslonac u publici, nikad u priznanju kolega. Sebe sam disciplinovala da verujem isključivo publici, i celog života se trudim da se potvrdjem upravo kroz publiku.

Međutim, nagrada „Ljubinka Bobić“ je zapravo priznanje kolega, priznanje Saveza dramskih umetnika. Kad su mi članovi žirija javili da sam dobila nagradu, prvo što sam ih u šali upitala je - da li ste se tukli tamo? Ne želim da se niko u žiriju tuče zbog mene.

Poznato mi je kakva atmosfera vlada među članovima žirija kada se odlučuje o nagradama. Čak kada neko zaista iskreno zaslužuje nagradu, uvek će se naći neko ko će glasati protiv. Mi smo takvi ljudi. Oduvek sam stremila ka tome da mišljenja žirija i publike budu usaglašena. To se ovoga puta zaista i dogodilo zbog čega sam veoma zadovoljna. Predstava „Svinjski otac“ Kruševačkog pozorišta je veoma popularna. Ova predstava je odlično prošla na „tržištu“. Skoro na isti način su je prihvatili gledaoci i ljudi iz struke. „Svinjski otac“ se jedanput mesečno igra na sceni Beogradskog dramskog pozorišta i uvek se traži karta više. Predstava je sve popularnija što me posebno raduje. Smatram da je ovaj komad prešao takozvanu „rampu“ i ljudi ga baš zbog toga gledaju čak i po nekoliko puta. Reč je o predstavi koja nema nikakvih pretenzija. Pravi kvalitet joj je dao reditelj Egon Savin, majstor nad majstorima. Aca Popović je naš klasik, jedan od najboljih komediografa u dobroj srpskoj tradiciji. Rekla bih da je „Svinjski otac“ obična priča, crna hronika, iako je u osnovi komedija, čak možda i melodrama sa pridodatim „hepiendom“. Predstava je mogla da se i drugačije završi. „Svinjski otac“ govori o mentalitetu, o zardalosti, mržnji, zlu. Apsolutno nosi metaforu vremena u kojem živimo, a ja sam kao Majka Dara nosilac tih boja. Međutim, moja junakinja je nevina žrtva koja nije svesna svoje tragičnosti. Ona tako besciljno luta, postoji, praveći nove žrtve. Njene žrtve će praviti nove žrtve i tako bez kraja i konca. Zbog toga je ovaj komad postao angažovana drama.

Da li možete da evocirate Vaše uspomene na Ljubinku Bobić? Zašto smatrate da ste baš Vi poneli ovu nagradu i ima li u vašim glumačkim poetikama nekih sličnosti?

Upravo zbog svega maločas izrečenog ponosno mogu da kažem da sam ponela prvu nagradu koja nosi ime Ljubinka Bobić. Sa mnogo emocija pamtim Ljubinku koju sam gledala na sceni kao sasvim mlada. Ona je bila velika svetska dama, buntovnica, glumica sa ogromnim darom od Boga. Ljubinka je prvenstveno bila velika glumica. Za nju bih mogla da kažem da je bila i umetnica zato što je bila buntovnik. Umetnost se stvara onog trenutka kada postaneš buntovnik i kada ti nema smirenja. Naša velika glumica je igrala hrabro, tačno, istinito, išla je do krajnjih mogućnosti lika, pronalazeći one tajnovite nijanse. Demistifikujući tipske likove ljudima je nudila slobodu kao nešto najdragocenije. Pamtim je kao retko slobodnu osobu i tu slobodu je osvojala i borila se za nju do kraja svog života. Borila se protiv malograđanštine koja je osnov svakog zla, protiv provincijalnog razmišljanja. U moje vreme je delovala čitava plejada velikih glumaca koji su se, poput Ljubinke Bobić, borili za iste ciljeve. Takvi su bili Zoran Radmilović, Cica Perović, Aligrudić... To su bili velikani našeg glumišta koji su se snažno borili, kako na sceni, tako i u životu. Rado se sećam Zorana Radmilovića u čijem sam se prisustvu uvek osećala potpuno zaštićeno od demagogije, licemerja, laži, malograđanštine koja je baš nekako u to vreme postepeno prodirala. Nije lako onome ko se bori za više ciljeve jer sve se to plaća na neki način. Ljubinka nikada nije koristila i zloupotrebila svoj dar, svoju moć, veličinu na sceni. Naprotiv, ona je do kraja svog života pobožno služila svom talentu. Ceo njen život bio je usmeren ka nekoj borbi, ka suštini i odbacivanju malograđanskih laži.

Doživljavate li i sebe kao buntovnika?

Ne bih želela o sebi da govorim, možda će jednog dana neko o meni na taj način razmišljati. Nije na meni da o tome prosuđujem. Onog momenta kada prestaneš da se huniš, kada prestanu tvoji nemiri, ti si završio. Ne kažem da je to prijatno osećanje, pozelela bih zato nekome koga volim ipak mirnije vode. Nije lako živeti sa tim bremenom, plaćati i otplaćivati. Opet, s druge strane, velika je nagrada u moći. Moć - to je velika reč. Ne mislim na silu i na negativno značenje

reči „moć“. Jedina apsolutna prava moć je duhovna moć. Kada si moćan u svom poslu, u svojoj samodisciplini, kada si moćan kao čovek, kada savladaš sebe, onda možeš smatrati da si u životu mnogo postigao. Jer, najteže je sebe savladati, savladati svoje nemire, a opet ih upotrebljavati na vešt način.

Rekli ste da se Ljubinka Bobić borila protiv malograđanštine i provincijalnog duha. Protiv čega se Vi borite i da li glumac danas ima tu moć da se bori protiv određenih društvenih pojava?

Svako ima tu moć i svakome je dužnost da se bori. Nekada se ta moć ne vidi, nekada je zagušena mrakom, blatom i ljudima se čini da je besmisleno boriti se jer se to ne primećuje. Mislim da je čovek dužan prema sebi samom da se neprestano bori, da ne odustaje. Čovek ne bira ulogu koju će imati u životu, da li će se boriti ili ne. To je jedna snaga, stihija, energija koju čovek možda i nesvesno nosi u sebi. Upravo ta druga ličnost u čoveku bira sudbinu kakvu će da ima. Garantujem da svaki čovek svakoga dana može da neprocenljivo doprinese ovom društvu. U to verujem čak i ovog trenutka kada sedim sa Vama i pričam. Sva naša razmišljanja i iskustva koja sa nekim delimo svojevrsna su borba. Čini mi se da su to svakodnevni doproinosi svakog od nas. Čovek je odgovoran svakog dana i svakog sekunda u značajnim i beznačajnim situacijama. Kada bi svako od nas doprineo po malo svakog dana bili bismo možda malo srećniji.

Posle mnogobrojnih uloga i nagrada, šta je za Vas danas izazov na sceni? Šta Vas uzbuđuje?

Sve me provocira kada je tačno i istinito. Trenutno čitam komad „Poseta stare dame“ koji bi uskoro trebalo da se igra na sceni Bitef teatra. Mogla bih reći da me upravo snaga te proverene klasike uzbuđuje. Ona je večna jer vidim da ponovo dobija svoj značaj i svoj novi život u ovim vremenima. Ponekad se bojim da čitam određeni dramski tekst ako nisam sigurna da li ću u njemu i da zaigram. Jer, moja glava i moja mašta počnu da rade takvom brzinom, naravno, ako je reč o dobrom komadu. Moj mozak funkcionise kao razrađeni motor. Znam da

sam već u nekim godinama, da biološki sat radi i da neće još dugo da traje. Postoje momenti u životu kada osetiš da si biološki još moćan, a da iza tebe stoji ogromno iskustvo, ogromno oslobođenje, energija koja je još nepotrošena. Verovatno se to posle naglo završi, ne znam kako to ide. Dakle, najednom prepoznaš te divne likove sjajnih pisaca i želim da kroz te junake nešto kažeš, progovoriš. Ta nezaustavljiva snaga se uvek svodi na prepoznavanje života, a zatim se pretvara u lepotu, u umetnost. Jer šta je umetnost do život koji se pretvara u lepotu. Uzbuđuje me taj osećaj, kada se u meni ponovo stvori želja da nešto kažem.

Gde ćemo Vas ponovo gledati u narednom periodu?

Sa Stefanom Sabličem bih trebalo da radim pomenutu predstavu u Bitef teatru. Nikitita Milovojević je celu repertoarsku godinu obeležio koncepcijom - klasika na moderan način, tako da se ovaj tekst uklopio u Nikitinu viziju. U celoj predstavi bi trebalo da budu samo tri lika. To ne bi bila klasična predstava. Reditelj je zamislio da eksperimentiše sa pokretom. Trenutno se bavim mojim likom u ovom komadu i već me je nekako očarao. Upravo sam završila snimanje serije „Ljubav, navika, panika“. Nije mi ni žao, ali nije mi ni milo. Cela ekipa se dobro osećala snimajući ovaj zanimljiv serijal. Dopao mi se ovaj scenario Nebojše Romčevića kojem je doprineo mnogo i reditelj Slobodan Šuljagić. Reč je o nekom novom humoru koji se svima nama mnogo dopadao i u kojem smo uživali. Ova serija nam je svakako svima izuzetno imponovala. Dobre serije, kvalitetni tekstovi - to je ono što svi mi priželjkujemo. Na snimanju je vladala dobra glumačka hemija. Dve mlađe kolegince Marija Karan i Mirka Vasiljević bile su zaista neodoljive, a Nikola Simić božanstven. Naravno tu su bili i Zijah Sokolović i Vesna Trivalić koji su takođe doprinosili dobrom rezultatu ove serije. Svi smo se lepo slagali. Nije bilo nikakvih muka i nedomica, svi smo iskreno uživali.

(Foto: Đorđe Tomić)

LUDETI ZA ČEHOVIM, A NE OD SEBE

Radoslav Milenković: preko Pešte do „Galeba“ u Novosadskom pozorištu/Ujvideki színház

Snežana Miletić

Mi smo u odnosu prema poslu, obavezi i hijerarhiji vrlo slam-pavi, čak bezobrazni i bahati. Samo gledamo kako da zajebemo. Mi smo pokvaren narod. Čak i kad učimo tekst! Mađarski glumac radi dok ne uradi, a uradi odmah, čim je moguće, a ne kad stigne, kao naš koji prvo uradi sve drugo - tezgu, angažman u partiji, estradu, reklamu... pa tek onda, ako stigne ulogu.

Izuzetana predstava *Murlin Murlo* Srpskog narodnog pozorišta, upravo u njegovoj režiji, kriva je što je Radoslav Milenković postao jedno od respektabilnih rediteljskih imena u susednoj Mađarskoj. Samo godinu dana nakon što ju je 1996. godine postavio na Kamernoj sceni SNP-a, Milenković je počeo da gradi rediteljsku karijeru na mađarskom području, a prošle godine dogurao je čak do Nemzeti színhaza (Nacionalnog pozorišta) u Budimpešti u kojem je postavio komad *By The Bog of Cats*, Marine Kar!

Sve je, dakle, počelo, nakon nadaleko čuvene novosadske *Murlinke* koja je toliko zaintrigirala uglednog mađarskog reditelja Lasla Babarcija da je Milenkovića pozvao da isti Koljadin komad postavi i na sceni *Čiki Gergelj* teatra u kojem je bio upravnik. Posle te, kod publike takođe uspešne predstave, usledile su režije: u Kapošvaru - *Leptice Linejne*, *Mrtvih duša*, *Amadeusa* i *Kandida*, u Egeru - *Tri sestre*, *Učenih žena* i predstave *Don Žuan se vraća iz rata*.

Sve ove režije po Mađarskoj dovele su Radoslava Milenkovića prošle godine i do scene Novosadskog pozorišta /Ujvideki színház/, gde je režirao *Ljubičasti bagrem* Ernea Sepa. U februaru se opet obreo na istim daskama na kojima postavlja Čehovljevo *Galeba*. Premijera je zakazana za drugi mart. Ovaj razgovor upriličen je posle jedne probe.

Pobeđeni strah od Čehova

Zašto si birao Čehova i *Galeba* za drugi susret sa glumcima Novosadskog pozorišta?

U prvom redu, zato što sam hteo da odlični i izuzetno marljivi glumci Novosadskog pozorišta, s kojima sam divno radio prošle sezone, igraju najboljeg među najboljima, da dobiju dobar posao, da imaju za šta da zapnu, a kud ćeš boljeg posla od Čehova. Drugi razlog je privatn: radeći Čehova u Egeru, a potom baveći se njime na radionicama u Malmeu i Somboru - sve na temu tišine u glumčevoj umetnosti - prestao sam da se plašim tog velikog pisca za koga svi verujemo da je pun opasnosti, što je velika mistifikacija. On je veliki zato što je čist kao suza. U tom oslobođanju od straha najviše mi je pomogla knjiga Vave Histića, 'Čehov - dramski pisac,' koju sam čitao prvi put početkom osamdesetih, kada je izašla, a vratio joj se pre dve godine, kada mi je otvorila mnoga vrata u glavi. Kada je reč o *Galebu*, meni lično važno je što sam za jednu moju veliku nedoumicu, jedan dramaturški problem u četvrtom činu našao ključ i to

će publika videti na sceni. Čehov je pisao tako da je svaka njegova reč važna, ali se svaka ne treba izgovoriti. Njih treba promisliti, ali ne iz psihološkog realizma, jer tada bivaju dosadne. Verujem da za to imam rešenje i zato sam ozaren'.

Srpski reditelji, ali i kolege glumci, koji su radili sa mađarskim glumcima ističu njihovu vrednoću i posvećenost poslu. Šta srpski glumci mogu da nauče od njih?

„Najpre sasvim jednostavne i normalne, naizgled banalne stvari! A to je da, ako se dogovorimo da proba počne u 10, onda ona i počne tada, a ne da glumac tada ulazi (ili uveliko kasni), pali cigaretu, jede, pije kafu, žali se na vreme, prevoz, premijera i vladu. Ako to rade, mađarski glumci to sve urade pre nego što u 10 sati već sede za stolom, s otvorenim tekstom - ako je čitaća proba - ili u kostimu stoje na sceni - ako smo već do toga došli, čekajući da reditelj da instrukcije za rad. Ta vrsta odanosti poslu, poštovanja posla i hijerarhije u tom poslu kad se radi, deo je mentaliteta, kulture i tradicije, ali svakako i vaspitanja i morala tih ljudi. To je sastavni deo pozorišne prakse, kako glumca u Mađarskoj, tako i ovdašnjih mađarskih glumaca s kojima sam radio. Oni grade svoju ulogu kao rudari, ne otaljavaju, ne 'snalaze se', ne love u mutnom, ne varaju, oni, što može da zazvuči banalno - a nije - svoj tekst nauče što je pre moguće, za razliku od

naših glumaca koji dođu do ozbiljne faze proba, a ne znaju tekst ni u grubo. Mađarski glumac sprema ulogu i kod kuće, ne posećuje ulogu samo na probama - kao većina naših. Radio sam sa velikim pozorišnim zvezdama u Mađarskoj: oni rintaju kao ljudi, reditelj donosi odluke i tu nema 'ne mogu', 'ne da mi se', 'ne slažem se', 'neću' i 'sutra ću'. Oni ne opankavaju probu posle probe, sopstvenu predstavu nakon što neko kaže o njoj ovo i ono, kao što to, odveć često, mi radimo. Svakom je teško, ni njima tamo nije lako, naprotiv, teže im je nego nama ovde jer ono tamo je manja bara s mnogo više opakih krokodila. Kapitalizam melje ljude. Ali oni r a d e! Dok mi samo gledamo kako da zajebemo. Da citiram Steriju: mi smo pokvaren narod. Čak i kad učimo tekst!“

Tri kruga raja/pakla - kako za koga

Kako postavljáš komad? Šta ti je u startu bitno? Imaš li svoje glumce koje vodiš iz projekta u projekat?

Uvek biram komad koji ima glumce tu gde ću komad režirati. Nekako mi se čini nepošteno da dovedim glumce sa strane, a i to bi, čini mi se, značilo neku moju slabost. Kad počnem da radim komad važno mi je da dramaturški bude jasan, što odmah omogućava prostoru da ga bitno odredi. Prvo radim krupnom četkom, ugrubo sve postavljám, situiram komad u prostoru. Trudim se u toj fazi da kažem što više 'zašto', da objasnim, da glumcu pomognem da usvoji neminovnost prostora. U drugom krugu do- rađujem posloženo. Tu fazu zovem 'vadi- mo dlake iz supe'. Kad to imam ostav-

ljám komad kod kuće, tad ga već znam napamet, tekst glumci znaju, a ja ga ili znam, ili prepoznajem i onda samo gledam ima li tu istine. Treći krug proba donosi začine: tada komadu dajem ukus, vagam da li će biti ljući, blaži, pikantniji... Tad smo već u drugoj polovini rada na komadu, bitnoj fazi u kojoj što više pokušavam da afirmišem ono što određeni glumac zna i može. 'Ostalo je peglanje.'

Eksplikacije daješ na srpskom, ali i na mađarskom čim se ukaže opasnost da nešto zaškripi na relaciji glumac - razumevanje teksta i prostora. Za kratko vreme naučio si taj, čak i multitalentovane poliglote kažu, pretežak jezik. Da li bi mogao da zaigraš na mađarskom?

Da igram, ne... Mislim da ne. Imao sam ponudu da igram *Otela*, ali sam odbio... Jezik smo posilali s majčinim mlekom. Jezik je naša biologija, naši hromozomi, hormoni, naša krv... Uloga na mađarskom se može izraziti na planu zanata i tehnike, ali na organskom planu dubokog razumevanja, osećaja za finese - duboko sumnjam u to... Mađarska fonetika je mnogo teška zavrzlama... Ja u mađarskom mogu da igram - a možda ću i igrati - strance i to je sve... Međutim da govorim, to mogu i govorim sve bolje zahvaljujući u prvom redu ženi koju volim - Barbari Horvat, koja je iz Budimpešte. Doduše, mađarski sam progovorio i pre nego što sam je upoznao, ne u Novom Sadu, gde sam rođen, gde sam učio, radio i živeo i bio u logičnom dodiru s tim jezikom, nego tek u Mađarskoj. Za prve projekte angažovali su mi prevodioca s kojim sam komunicirao na engleskom. Nekako u tom periodu, a to sam kasnije osvestio, nisam ni slušao jezik, zvučao mi je kao jedna rečnica, nisam razaznavao reči, uopšte strukturu rečenice. Progovorio sam tek kod treće predstave kada sam radio s velikom mađarskom glumicom Piroškom Molnar. Između proba ostajali smo u pozorištu, a kako ona nije govorila engleski, a ja mađarski, pa da ne ćutimo - ja sam počeo da *nabadam* mađarski, i, malo po malo - progovorih... „

Šta bi iz mađarske pozorišne prakse voleo da postane deo ovdašnje?

„Da glumac ovde ove godine u martu zna šta će raditi naredne sezone. To je naša praksa zaboravila. Postoje tu neki mali entuzijazmi koji nešto tako pokušavaju ali sve je to kratkog daha... U mađarskim pozorištima sada se planira 2006/07, potpisuju se ugovori za tu sezonu i smišlja se 2007/08. pozorišna godina. Pitao sam jednog upravnika, a šta ako se u međuvremenu pojavi neki fenomenalan tekst, kako ćete ga igrati, a on mi je rekao, ako je tekst fenomenalan, on će to biti i naredne godine i za dve godine, ne moramo ga po svaku cenu igrati čim se pojavi. Njima je važno da igraju samo važne komada, a ne nove po svaku cenu, kao mi. Oni neguju svoju nacionalnu baštinu, igraju sve svoje klasike, a mi smo tu totalno propali, šta su kod nas Nušić i Sterija... Oni nisu isfrustrirani kao mi, njima teško na scenu može doći neki bezačajan tekst samo zato što je imao uspeh u Londonu. Kod njih nije problem ako se neki tekst igra svake tri godine, njihov upravnik neće reći, jao, nemoj, to je radio Pera u onom pozorištu... I što je važno, oni imaju ozbiljne kontakte sa svetom, za razliku od nas koji imamo privid da imamo kontakt sa svetom preko Bitefa. Bitef je zapravo slika našeg pozorišta - poželjno je da se tako radi, to je podtekst

Bitefa... Mi smo proizvoljno pozorište, imamo proizvoljnu kulturu, nije to pitanje anarhije, nego čiste proizvoljnosti“.

Ne poludeti od sebe

Nedavno si postao umetnički savetnik NP „Toša Jovanović“ u Zrenjaninu. Šta podrazumeva taj zadatak?

„Moje će biti da estetski profilisem identitet tog pozorišta: kontakti sa pozorištima, razmena predstava, briga o ansamblu, pravilno upošljavanje glumaca... Ovu sezonu osmislio je donedavni umetnički direktor i to neću dirati, a u martu ove godine najaviću šta ćemo raditi naredne sezone“.

Šta si kao reditelj ispravio u odnosu na rad sa glumcima, a što te je kao glumca u odnosu na reditelje s kojima si radio, frustriralo?

„Nisam ja imao nekih drama u odnosu na reditelje, sem onda kad su predamnom bile notorne neznalice. Ako vidim da reditelj ima koncepciju, ideju, čak i ako mi se to ne daopada, prepustim se. Sada, sa nekim iskustvom, verujem da je jedina velika muka zapravo loš komad, beznačajan tekst kojem ti hoćeš da učitaš nešto što on nema. Kad sam glumac, nisam, dakle, od onih glumaca koji se petljaju u režiju. Sjajno sam radio sa Egonom Savinom i Plešom pre svih. Egon mi je prijatelj i drug od rane mladosti, on je neko ko drži svoj standard, a pri tome je uspeo da ne poludi od sebe. On je uvek u svojoj meri. Važno je znati da niko nije najbolji za sve, da je svako najbolji u nečemu. Ja sam imao sreću da ne igram ono što mi ne pripada. Važno je da, kad odigraš nešto dobro, ne pomisliš da možeš sve, jer tako samo možeš da poludiš od sebe. Mnogi veliki su tako *flipnuli*. Moja sreća je možda u tome što se gnušam naših pozorišnih glamurama, snobova pocepanih čarapa i usranih gaća, te naše elite u kojoj je najdrastičnija stvar biti *gej*. Ja nisam ničiji. Dičim se što sam 'proleter,' a jedini klanovi koje priznajem jesu Čehovljevi, Šekspirovi, Molijerovi i sl. i to što želim da sam u njihovom okrilju oduzima mi pravo da budem u Perinom, Mikinom i inom... Ne mogu da dam nikome bezrezervnu podršku, pa čak ni jedinom geniju koga sam lično upoznao - Branku Pleši - nisam u svemu davao pravo. Moje ime nije za prodaju, ni za podršku, ni za trafik, ni za stan, ni za mesto u stranci, u upravnom odboru... „

Zašto si ti uopšte počeo da režiraš?

„Ja sam zapravo hteo da budem reditelj pre nego što sam postao glumac. U petom osnovne nastavnica istorije i naš razredni starešina, Nada Milosavljević, zvala je svog muža, glumca Dragoljuba Milosavljevića Gulu, da nam malo pomogne u dramskoj sekciji i ja ga tada nisam pitao kako se postaje glumac, već kako se postaje reditelj. Posle sam otišao na glumu, paralelno završio tri godine književnosti, a potom odmah, kao taze *Sterijanac* prispeo iz Zagreba, kod Mijača i Savina upisao režiju. Na tu žed za znanjem, koje je posledica učenja i koje daje veliko samopouzdanje čoveku, navukao nas je Pleša“.

Kakvi su ti rediteljski planovi u narednih godinu dana?

„Radiću *Bliže* u Srpskom pozorištu u Pešti, *Mirandolinu* u Somboru, *Pokondirenu tikvu* u Zrenjaninu, *Kandida* ili *Divlji med* - zavisi od uprave - u Novom Sadu (Milenković je tu angažovan kao stalni reditelj), *Dogvil* u Egeru, *Čelavu pevačicu* u Malmeu, a ovih dana znaću i naslov komada kojeg ću raditi u Nacionalnom pozorištu u Budimpešti“.

Rade Milenković sa glumcima na sceni

SRPSKA DRAMA PODSTANAR U DVOSOBNOM STANU

Refugees theatre - pozorište prognanika

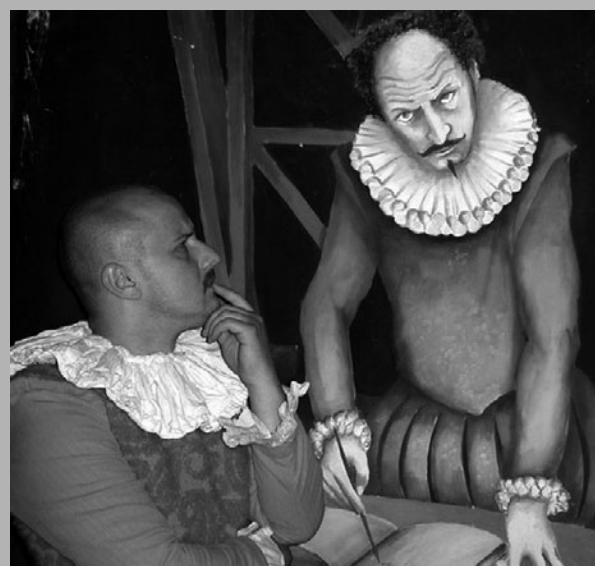
Igor Damnjanović

Srpska drama Narodnog pozorišta u Prištini je, pre godinu dana, a nakon pola decenije hibernacije, na inicijativu ljudi iz Ministarstva kulture Srbije i nove uprave NPP, pokrenulo ponovni početak rada ovog pozorišta. Sedište je vraćeno na Kosovo i Metohiju, u Leposavić, a najveći deo umetničkog ansambla je ponovo počeo da prima normalne plate, namesto republičkih minimalaca. Nakon premijernog izvođenja monorame „Džika iz Džigolj“ Ivana Ivanovića u režiji i izvođenju glumca NPP Miomira Radojkovića, januara prošle godine, usledila je obnova „Porodičnih priča“ Biljane Srbljanović u režiji sadašnjeg direktora Srpske drame NPP, Nenada Todorovića, predstave čija je premijera izašla 10-ak dana pre bombardovanja. Na taj način smo hteli simbolično da nastavimo postojanje sa tačke na kojoj smo stali. Nakon toga je usledio „Kraljević Marko“ Mihiza u režiji Juga

Radivojevića, a uz pomoć zrenjaninskog pozorišta „Toša Jovanović“ - lutkarska predstava za decu „Zvezdan“ reditelja Irene Tot. „Generali“ Borislava Pekića je predstava koja je premijerno izvedena u Leposaviću i adaptirana je u duodramski komad sa pevanjem. Ovi komadi su ljubaznošću i prethodne i sadašnje uprave Narodnog pozorišta u Beogradu mahom realizovani u njihovim prostorijama, a na sceni „Raša Plaović“ smo redovno zastupljeni sa dva komada mesečno. Takođe, realizovana su gostovanja u nekoliko vojvodanskih gradova, Kragujevcu, Zaječaru, Banja Luci... Srpska drama NPP redovno igra predstave sa svog repertoara na severu Kosova i Metohije, kao i u osalim delovima pokrajine, nastanjenom srpskim stanovništvom (Grčanica, Štrpce, Velika Hoča...)

Do ovoga trenutka, što govore i naslovi koji su odabrani da čine prošlogodišnji repertoar, morali smo da bu-

demo oslonjeni na kamernu produkciju, manje podele, kao i najjednostavnije produkcijske zahteve. Jer, dovoljno je poznata, i ne manje tužna činjenica da se sedište Srpske drame NPP nalazi u iznajmljenom dvosobnom stanu u stambenoj zgradi u Leposaviću i da ne posedujemo sopstvenu scenu, funduse, elementarnu opremu za rad. Pa još kada na to dodamo da radnici ovog pozorišta žive razvevani u preko 15 gradova diljem SCG, lako je shvatljivo da i dosadašnji rad ovog teatra predstavlja činjenicu vrednu poštovanja. Međutim, sa početkom ove godine, kako sami nismo u stanju da samostalno iznesemo ambicioznije projekte, opredelili smo se za realizaciju koprodukcionih predstava. Tako smo, sa Narodnim pozorištem u Beogradu dogovorili zajedničku realizaciju predstave, a nakon toga bi u šli u koprodukcione odnose sa Pozorištem „Zoran Radmilović“ u Zaječaru. Na taj način otpočinje ne samo dublja i ozbiljnija saradnja sa pozorištima unutar tzv. „uže Srbije“, već se otvara i mogućnost ozbiljnijeg angažovanja ovih pozorišta vezanog za njihova gostovanja na teritoriji južne srpske pokrajine.

IGOR DAMNJANOVIĆ, glumac

Rođen u Prištini 13.3.1973. Visok 179 sm, težak kako kome, a vagi 81 kg. Oči smeđe, kosa u ostavci, bila iste boje. Diplomirao glumu u klasi profesora Svetozara Rapajića, kome je, kasnije, punih pet godina bio asistent. Oženjen, srećno. Otac jednog deteta i drugog uskoro. Živi u Beogradu, radi gde ga pozovu. Osvojio tri nagrade na Susretima Joakim Vujić (1997, 1998, 2003.). Osim što glumi, svira bubnjeve i peva. Govori engleski i albanski. Igrao preko 20 zapaženih uloga, od Ričarda trećeg preko Marka Kraljevića, Vojina i Leopolda Bluma pa do Julija Cezara i Sajber Koleta. Igrao za decu sa majkama, za majke bez dece, pa čak i za očeve. Jednom rečju za sve koji sednu u mrak u bilo koje doba dana i noći. Brz, tačan i efikasan u radu. Tolerantan. Sa pozitivnom energijom. Inspirativan i savršen partner. Bio je miljenik ekipa u obe predstave koje sam radila s njim.

M.O.

Moj omiljeni partner

ZAJEDNO U SCENSKOJ AVANTURI

Marica Vuletić-Naumović

U mnogim pozorištima ima glumaca koji su godinama dragoceni deo glumačke ekipe, mnogih podela - predstava; koji odano i vredno rade, dajući sebe do kraja, i koji svojom prirodom, duhom i naravi donose smeh, radost i zadovoljstvo glumačkog poziva na scenu „koja život znači“.

Jedan od takvih glumaca je i Dragoljub Denda, prvak pozorišta „Boško Buha“, koji već dvadeset i pet godina skoro svakoga dana ulazi u pozorište, ostavlja u njemu deo sebe, i izlazi iz njega bogatiji i iskusniji za još jedno svoje putovanje i davanje u svetu izmišljenih likova mašte i sreće stvaranja. Igrao je više od četrdeset naslova, a odi-

grao je preko dve hiljade sedamsto predstava do sada. Dobio je mnoge nagrade, a ostao je do danas skroman i jednostavan.

Dragoljub Denda završio je glumu u klasi profesora Minje Dedića i navike, pravila profesionalnog ponašanja: tačnost, dobro ophođenje, radost igre, traganje za novim, strpljenje, i odanost svom pozivu zadržao je do danas. Na probe ne kasni; na sceni ne jede i ne puši; ne priča gluposti; na sceni radi i daje se, što su sve odlike pristupa radu koje su među glumcima sve ređe. Imala sam zadovoljstvo i sreću da osamnaest predstava radim sa njim, gde mi je u većini bio direktni partner. Pored njega bih se uvek osećala sigurno i opušteno u isto

vreme. On ume da gleda partnera u oči, da sluša, da prima i daje. On je glumac koji na sceni stvara - živi, ne beži i ne skriva se od zadataka; ne stidi se što igra za decu. Svojim darom, šarmom, dobrotom i duhovitošću prevazilazi mnoge nedostatke i poteškoće u radu, i pokazuje kako se voli svoj poziv.

Bio mi je otac u predstavama „Živa želja“, „Ma šta mi reče“, smešni suparnik - džin u „Hobitu“, strašni progornitelj Henrih u „Zmaj“, okrutni i beskrupulozni pljačkaš Gonta u „Ždralovom perju“, nadmeni i smešni udvarač u „Uspavanoj lepotici“, stašni suprug u „Hogaru strašnom“, dobar drug u „Au što je škola zgodna“, verni pratilac u „Princu Rastku - Monahu Savi“. I u drugim predstavama bili smo zajedno na sceni, radili sa sjajnim rediteljima, prolazili kroz slatke zajedničke muke stvaranja, i smejali se mnogim šalama vezanim za naš poziv. Iskustvo saradnje obogatili smo radom u predstavi „Pobuna lutaka“, u kojoj ja kao „mlad“ reditelj ni jednog trenutka nisam osetila neprijatnost, nezadovoljstvo ili surevnjivost moga najčešćeg partnera na sceni, a tada glumca „u mojim rediteljskim rukama“.

Dragoljub Denda je jedan od retkih umetnika scene sa tako bogatim glumačkim iskustvom, koji je uvek spreman da pomogne mladom glumcu ili reditelju; da do kraja izdrži sve napore i istovremeno uživa u lepotama svog poziva. Neko ko je vredan da se o njegovom stvaralaštvu piše; možda bi to bila jedna lepa, korisna i zanimljiva monografija. Srećno je pozorište dokle god u njemu ima takvih kakav je Dragoljub Denda, i srećna je publika dok prozore duše mogu da joj otvaraju takve putovođe.

Dragoljub i Marica u jednoj od 18 zajedničkih predstava

ZANIMLJIVOSTI

PISAC KOJI JE POBEDIO FILM

Hrvatski sineasti su oduševljeni činjenicom što je domaći film, *Šta je muškarac bez brkova*, vratio publiku u bioskope. U jednom trenutku ovaj film je imao 16000 gledalaca, što je za svaku pohvalu na tako malom tržištu. Međutim, pesnik, pripovedač i romansijer Miljenko Jergović, imao je sam 25000 čitalaca! Nedavno je i u Beogradu objavljen jedan od njegovih ranijih romana *Mama Leone*, pa i naši čitaoci mogu da se upoznaju sa ovim veoma darovitim piscem. Nadajmo se da će biti objavljena i knjiga koja je pobedila film.

NEVENA, ŽENA KAKVE NEMA

Nevena Radaković, rediteljka u pozorištu, direktor svog (prvog, privatnog) pozorišta za decu 'Vesela kornjača', mentor 'Dečjeg dramskog ateljea', diplomirani psiholog, supruga i majka desetoro dece, svojim nsvakidašnjim primerom govori u koliko uloga istovremeno može sa uspehom da 'igra' jedna žena.

Mirjana Jurčić

Završena dva fakulteta, dva braka, desetoro dece, privatno pozorište... Odakle Vam toliko vremena, energije i entuzijazma za sve što ste do sada uspjeli da ostvarite?

Ako u nečemu prepoznamo smisao imamo i energije i vremena i entuzijazma. Oduvek sam bila ambiciozna i želela da budem uspešna. Kao blizanca u horoskopu interesuju me mnoge stvari, želim da saznam, istražujem i nikada mi nije dosadno. Verovatno da je, otuda, logično da je moj život uzbudljiv i dinamičan u skladu sa mojom prirodom.

Nije svojstveno umetnicima da imaju više od jednog ili dva deteta. Vaša priča pobija stav da su umetnici egocentrični i posvećeni najviše sebi. Podizanje dece je jedna od najodgovornijih obaveza žene. Svako dete traži i zavređuje posebnu brigu, nadzor, negu, ljubav... Kako to izgleda kada se te obaveze multiplikuju?

Moje školovanje se završilo kada sam oformila porodicu, a onda je počelo to prožimanje umetnosti i života. Deca su stvar opredeljenja. Možete da birate da li ćete obući kožni komplet, ili detetu kupiti nešto što će ga obradovati - to je to! Ako ste umetnik, podelite to „bogatstvo“ sa svojom decom i budite zajedno u tome, vrlo jednostavno i moguće. Što su deca starija traže više pažnje i ljubavi i to zahteva mnogo više angažovanja roditelja. Kod nas se vaspitanje u kući, briga i nadzor, prepliću sa poslovima u pozorištu, pa sve dobija drugi, lepši i maštovitiji smisao.

Kada ste u detinjstvu maštali o svojoj budućnosti, da li ste još tada sebe videli kao majku velikog broja dece, ili je to došlo spontano? Kakve su reakcije ljudi kada čuju koliko imate dece?

Nisam u detinjstvu maštala o deci, ona su došla spontano i radujem se zbog toga. Vrlo često mi ne veruju kada pomenem broj dece, misle da se šalim. Kada smo se jedno jutro nekoliko dece i ja smestili u jedan taxi (deca su bila mala, pa je bilo izvodljivo), taksista mi je držao lekciju kako on razume što sam pokupila decu iz komšiluka, ali to nije u redu, ne uklapa se u propise, trebalo je da uzmem još jedno vozilo... Kada je shvatio da su deca moja, izvinijavao mi se do kraja

vožnje. Kod nas se anegdote događaju svakodnevno. Kada su deca bila mala skoro svakog meseca imali smo rođendane, pa kada su me videli da pravim tad već ko zna koju po redu tortu, uzviknuli su razočarani: „Opet torta!“

Roditelji jednog ili dva deteta se uplaše pri pomisli na eventualno još jedno dete. Ima li tu objektivnog straha i sa kakvim se vi strahovima suočavate?

Uvek mislim samo na lepe stvari, nemam strahova, osim prirodnog ljudskog i roditeljskog.

Da li Vam je, osim supruga, neko pomagao dok su deca bila mala? Da li su deca išla u vrtić, ili ste im 'vrtić' pravili kod kuće?

Sa 12 meseci deca su polazila u vrtić, svi su prohodali sa, u proseku deset meseci i bili spremni za kolektiv. Smatram da je rana socijalizacija te vrste veoma važna za razvoj zdrave ličnosti. Sva moja deca su omiljena među svojim drugarima i kada nisu na igralištu sa njima, svi su u našem dvorištu!

Veliku znatiželju izaziva kako uspevate da se izborite sa svim obavezama koje imate? Kako funkcioniše jedna tako velika porodica? Postoje li neka 'pravila' koja se moraju poštovati? Da li se kućne obaveze jednako dele i na dečake i devojke, ili možda postoji podela na 'muške i ženske' poslove?

Moj suprug je podelio mnoge kućne poslove deci, jer ne želi da samo ja radim, svakako da i on ima svoje obaveze i tako daje primer. Bez toga bi bilo vrlo teško. Nema podele na muške i ženske poslove, svi rade sve, ali po rasporedu. Prirodno da ima „zabušavanja“, ali su to samo pokušaji, uvek se nađe neko da primi, ostali se pridruže i - nema izlaza!

Jedino što godinama ne možemo da rešimo je problem prostora. Zamislite - devet godina živimo bez pravnog osnova u kući! Naš status se ne rešava, jer nismo „tipična“ porodica, niko za nas nije nadležan! To je uvredljivo i ponižavajuće i ne želimo više da slušamo obećanja. Treba nam više životnog prostora, a ne zavisimo samo od nas. Naš jedini problem je to što smo godinama verovali onima koji su u mogućnosti da nam daju pravni osnov po kojem možemo da stanu-

jemo u kući u kojoj smo devet godina! Zamislite koliko truda treba da se osmisli život u malo prostora! E, to radimo, sada već na kraju snaga.

Očigledno je da naša zajednica nema 'sluha' za porodice sa velikim brojem dece. Imate li neka očekivanja od grada, Udruženja dramskih umetnika, ili neke druge institucije za rešenje stambenog problema?

Tačno ste rekli - jedno se priča, drugo radi. Spoznaja da je to tako uvredljiva je i lično sam veoma povređena kao majka, kao supruga, kao žena. U proteklih šest meseci svakodnevno pokušavam da dodem do istine: šta je po zakonu, po čijem zakonu, zašto smo kažnjeni kada tako volimo i verujemo u život?! Ko je taj koji određuje pravila? Moj odgovor je - najvažnije je da poštujemo zakone naše porodice. Verujem u kosmičku pravdu da će sve doći na svoje mesto, vrlo brzo, jer dug je period praznog hoda, a pred nama su novi projekti. Bolje je da se radujemo životu, zar ne?

Koje životne stavove prenosite svojoj deci? Mislite li da će neko od njih slediti vaš put, kada je u pitanju podizanje više dece?

Oni će sami odabrati model svoje porodice, na to niko nema pravo da utiče. Ako budu želeli veliku porodicu, iskustvo im neće nedostajati, naprotiv!

Imate li osećaj da se muškarci osećaju inferiornim pored vas?

Nije mi nikada, pa ni danas bila želja da budem superiorna nad muškarcem. Volim da budem zaštićena i kao žena i kao majka i mislim da samo u skladnom braku, kroz emocionalnu sigurnost može da se napreduje na svim poljima.

Sada, kada su Vaša najstarija deca na prag formiranja svojih porodica, šta im savetujete: da slede razum, ili emocije, ili od svega puno?

Nemoguće je upravljati emocijama, saveti ne pomažu - kada dođe trenutak odluke, deca će znati šta treba da slede, sigurna sam i to će biti samo njihov izbor.

1991. godine ste pokrenuli prvo privatno pozorište za decu, 'Vesela kornjača'. Danas je ono vršnjak 'Trnove Ružice', odnosno, odavno tinejdžer. Činjenica da se pozorište održalo do danas, svedoči da je sa uspehom ostavilo za sobom sve ono čega se nerado sećamo i da je postalo prava institucija. Da li je ideja o osnivanju pozorišta za decu došla kao rezultat prvobitne želje da napravite pozorište za svoju decu?

Deca su naš svet, otuda i prirodna potreba da osnujemo pozorište u kojem će imati svoj prostor. Oni su uvek prvi gledaoci i kritičari i po njihovim reakcijama oblikujemo predstavu.

Kakva su očekivanja bila na početku i da li ste slutili kroz šta sve treba da prođete da biste se izborili za svoje 'mesto pod suncem'?

Nisam puno razmišljala o teškoćama, sledila sam svoj cilj i kreativnost.

Da li ste nailazili na otpore i nerazumevanja samo zato što ste žena, ili je to, naprotiv, pomagalo?

Biti žena u umetnosti, reditelj u pozorištu, pa još i direktor svog pozorišta podrazumeva mnogo ograničenja. Kada se ona prihvate, stvori se prostor u kojem može da se lepo radi. Uspeh dolazi sam po sebi.

Kako su se preplitale uloge supruge i uspešne poslovne žene?

Dobro organizovana svakodnevnicu omogućava da se sve obaveze odrade na

Nevena Radaković sa decom

vreme, ali moram da imam svake sekunde novu energiju i još više da se angažujem - to se, naprosto nameće samo po sebi.

Da li se danas nešto promenilo na relaciji supruga, majka, angažovana žena?

Lakše je sada kada su deca porasla, ali najmlađi Dimitrije, koji ima četiri godine traži svoju mamu za sebe i to je sada moj prioritet. Nije lako uskladiti obaveze i igru, ponekad je to pravi problem, ali prevaziđem se.

Nema baš puno dece koja mogu da se pohvale da im je mama 'napravila pozorište'. Koliko su Vaša deca učestvovala u predstavama, odnosno, da li baš svi ispoljavaju zainteresovanost za rad u pozorištu? Ima li među njima pravih naslednika pozorišne tradicije?

Sva moja deca učestvuju „od kad znaju za sebe“ u pozorištu. Prema svom uzrastu imaju svoja zaduženja tokom rada na predstavama, osposobljena su da tačno znaju šta i kada moraju da urade i zbog čega. Najstariji Bogdan (22), nikada nije razmišljao o nekoj drugoj profesiji i danas je na II godini režije na Akademiji umetnosti u Novom Sadu, u klasi prof. Bora Draškovića, odnosno mog profesora! Završila sam režiju u prvoj generaciji, u istoj klasi. Bogdan se bavi vizuelnim medijima i radi sa decom u Dramskom ateljeu, Marija (22), njegova devojka je student nemačkog i PR pozorišta, pedagog i prevodilac, Jelena (21) je student psihologije i kozmetičar, vodi računa o stajlingu glumaca, Dušan (19) osmišljava i izrađuje dekor i sve od drveta, Sanja (17) je zadužena za reklamu i član je Dramskog ateljea, a Tamara (15), Vuk i Marko (po 14), Miloš (12), Stojan (10) i Dimitrije (4) imaju svoje "obaveze" prema svom uzrastu. Branislav, moj suprug piše songove, drame i igra u predstavama.

Danas nije jednostavno omogućiti detetu puno toga što poželi. Kako je to

kod vas rešeno? Da li se stvari dele, ili se tačno zna 'čije je šta'?

Prirodno da svako ima svoje stvari. Moja deca imaju sve što im je potrebno, možda i više od toga! Jedan računar je u pozorištu, drugi je ženski, treći muški, a mi stariji imamo svoj notebook! Pa, onda četiri televizora, pa stariji svako svoja kola...

Rad sa decom nadahnjuje, vraća uloženu energiju, inspiriše i rekla bih, podmlađuje, ili bar čuva svežinu duha. Šta biste tome dodali nakon svih ovih godina koje provodite u njihovoj sredini?

Najlepše mi je da radim sa decom. Mentor sam Dečjeg dramskog ateljea našeg pozorišta, svojevrstne škole glume i scenskih nastupa, a tim aktivnostima se bavim od treće godine Akademije, kada sam vodila Dramski studio Radio Novog Sada. Sa decom sam i drug i pedagog i psiholog i „učiteljica“ i „Nena“ i mama i... Moramo da sačuvamo dete u sebi, da bismo imali energije za sve što nam život nameće.

'Vesela kornjača' je prisutna na mnogim humanitarnim manifestacijama, festivalima, gostuje i prima goste. Koji su projekti u toku i kakve planove želite da realizujete?

Prvog dana proleća, 21.marta obeležimo šesnaest godina postojanja Pozorišta „Vesela kornjača“. Pripremamo predstave sa decom i sa profesionalnim glumcima, izložbu pozorišnih lutaka kreatora Jelene Nastasić (moje mame) i mnoge druge aktivnosti. Godinama smo sudomaćini „Raspustilišta“, manifestacije obrazovanja i kulture pri Novosadskom otvorenom univerzitetu, saradjujemo sa Crvenim krstom Grada Novog Sada, sa Ekološkim pokretom, Zmajevim dečjim igrama i brojnim umetnicima. Okupljamo saradnike po projektu i tako je kod nas veoma uzbudljivo. Naš slogan je: „Dodite u pozorište iz kojeg deca nerado odlaze!“

ONA HOĆE PRAVU

Sedimo u pozorišnom bifeu kad nailazi petogodišnja Ceca. Pita:

- Jel' to kisela voda, to što piješ?

- Jeste.

- A gde ima prava?

PREŠERNOVI DANI

Vesti iz slovenačkog gledališta

U rodnom kraju velikog slovenačkog pesnika, Franca Prešerna, Vrbi, i u mestu njegovog dugogodišnjeg boravka, Kranju, raznim manifestacijama obeležena je godišnjica njegove smrti. Prešernovi dani su obeleženi i u beogradskom 'Ateljeu 212'.

Na sceni ljubljanske 'Drame' gostovalo je italijansko pozorište 'Metastasio' iz Prata, sa predstavom 'Životinje u magli' u režiji Paola Madelija. Autor, Edoardo Erba, je svoju dramu nazvao 'pobožna predstava'. U istom teatru premijerno je izvedena Tolstojeva 'Ana Karenjina' u adaptaciji i režiji Dušana Jovanovića.

U Kulturnom domu u Trstu 'Slovensko stalno gledalište' izvelo je dramu 'Tiho biće u jarku', Fausta Paravidina u režiji Nenni Delmestre. To je savremena kriminalistička drama o robovanju italijanskom mestu, koje odgaja svet lažnog morala.

Nova premijera 'Mestnog gledališta ljubljanskog' je moderna američka komedija Nila Lebuta (Neila LeButa), koja

je u prevodu dobila naslov 'Prasica debela'. Režiju potpisuje Saša Anočić. Glavni akteri su Tom i Helen koji se upoznaju u restoranu brze hrane. On je mlad i uspešan, ona je duhovita. Ali, Helen je debela. Iako Tomu njene kile ne znače ništa, ipak je krije od svojih prijatelja, sve dok jedan od njih ne nađe njenu sliku... Jer, u društvu biti debeo znači i da si lenj, nemaran, vredan prezira i podsmeha. Lebutovo dramsko pero je duhovito i oštro, moralističko i zajedljivo.

U 'Slovenskom narodnom gledalištu' iz Maribora gostovalo je zagrebačko pozorište 'Gavella'. Kao i u Makedoniji, predstavili su se komadom 'Pre sna', Lede Kaštelan.

U celjskom pozorištu (SLG) izvedene su dve nove predstave, jedna za mlade i jedna 'večernja'. Dramu Nikolasa Vrajta 'Njegove tamne stvari', I. deo, po romanu Filipa Pulmana, režirala je Tijana Zinajić. Trilogiju romana 'Njegove tamne stvari' čine: 'Severna svetla', 'Tanak nož', 'Čilibarski teleskop'. Ovu izvedbu čine

prva i deo druge knjige. Glavna nit radnje je potraga Lire Belak za prijateljem Rodžerom. Ali, Lirin svet je potpuno drugačiji od našeg. U njemu se prepliću istorija, teologija i magija. Potraga za prijateljem je vodi na sever gde će se sresti sa Ciganima, čarobnjacima, medvedima koji govore i pilotom balona. U putu joj pomaže naprava slična kompasu, ali koja govori... Filip Pulman je napisao knjigu za decu, koja je više za odrasle. Reč je o fantaziji koja je očarala i najveće pristalice realizma. Pulmanovu trilogiju pored sa slavnim 'Gospodarom prstena'.

Prvu slovenačku izvedbu komedije Reja Kuniya i Džona Čapmana, 'Spustite me pod kovter', 'Gospa Markham' (Move Over Mrs. Markham), režirao je Vinko Moderndorfer. Zaplet vodi gledaoca iz jedne komične situacije u drugu. Filipa Markhama, izdavača knjiga za decu, poslovni partner, Henri Lož, moli da mu za jedno veče pozajmi stan ne bi li tu bio sa ljubavnicom. Istovremeno Džoaana moli svoju prijateljicu Lindu za istu uslugu... Tu se zapliće izvrstan bulevarski komad kroz koji tutnji stampedo komičnih situacija.

Pomenuta predstava učestvovala na Danima komedije koji se održavaju u istom pozorištu od 10. februara do 5. marta. Tokom festivala biće izvedeno jedanaest predstava, između kojih i

Premijera Drame SNG-a Ljubljana: Ana Karenjina

'Španski komad' Jasmine Reze, Molijerove 'Skapenove podvale', 'Let iznad kukavičjeg gnezda'...

Na sceni SNG-a Nova Gorica izveden je komad Dejvida Rabea, 'Oni koje reka drži'. Prvo slovenačko izvođenje ove šokantne melodrame o ljudskim stremljenjima i čežnjama režirala je Mateja Koležnik. Član nasilničke bande reši da živi nov, drugačiji, uređen život, pošto je pušten iz zatvora. Žena ga podržava, ali

problemi nastaju kada on saopšti da ne želi da ima dete. Tu su i ženin prijatelj i misteriozni bivši kolega iz prošlosti... Autor u tekstu nastalom 1991.g. prikazuje psihologiju četiri nezavisnih karaktera. Njegov stil pisanja je veoma napet, inteligentan, ali, iako se bavi psihološkom vivisekcijom, takođe je i smešan.

Privedila i prevela Aleksandra Jakšić

SRPSKA SCENA NUŠIĆ U SKOPLJU

Pozorišne novosti iz Makedonije

Glumac i reditelj, Jordan Vitanov, u Prilepskom teatru postavlja 'Zelezno pile', dramu nastalu po motivima teksta Blagoja Risteski-Platnara. U pitanju je parodija društvenih stanja, tako da je komad univerzalan tj. može komunicirati sa bilo kojim vremenom. U istom pozorištu postavlja se i Pinterov 'Povratak' u režiji Riste Majstorova.

Dramski pisac, Goran Stefanovski, piše komad za Dramski teatar. Povod je obeležavanje 60 godina postojanja ove pozorišne kuće.

Dejan Projkovski režira Molijerovog 'Tartifa' na sceni 'Turskog teatra' u Skoplju. Takođe, radi i na projektu u

Sofiji 'S'za i smjah'. 'Prvi put radim sa pantomimičarima, a u komad će sigurno biti uvrštene scene iz Romea i Julije, Hamleta, itd.', rekao je reditelj. Projkovski je i postavljen za novog izvršnog direktora pozorišta 'Mladi otvoren teatar'.

Premijera 'Orkestra Titanik' u režiji Dimitra Stankovskog održana je na sceni Makedonskog narodnog pozorišta. Autor Hristo Bojčev je začinio tekst, koji u sebi poseduje žicu Beketovog apsurdna, balkanskim specifičnostima. I ovde ima pasivnog čekanje nekoga, ili nečega što nikad neće doći i apsurdnog života i

postojanja u beskrajnom vremenu tranzicije. Ova drama je prvi put izvedena u Makedoniji prošle godine u Prilepu.

Zagrebačka 'Gavella' gostovala je u Dramskom teatru u Skoplju. Tom prilikom su izvedene predstave 'Ptičice', Filipa Šovagovića i 'Pre sna' Lade Kaštelan. Oba teksta ruše tradicionalne dramaturške zakone.

Gogoljeva 'Ženidba' je nova predstava 'Narodnog teatra Bitolj'. Komad je režirala Bugarka Lili Abadžieva, koja se makedonskoj publici prvi put predstavila pre nekoliko godina postavkom 'Romea i Julije' u Mladom otvorenom teatru. 'Izabrala sam Ženidbu jer smatram da je Gogolj veliki ironičar, koji se nikad nije oženio i u tekstu je izneo svoje razloge. A to nije bila aktualna tema samo u njegovom vremenu. To je i problem sadašnjice kada se mladi teško odlučuju na taj korak zbog straha od gubitka identiteta', rekla je rediteljka. Abadžieva je uspela da pretoči klasično delo u savremenu predstavu i za to je angažovala mlade glumce. Sledeći projekat ovog pozorišta je 'Hamlet za početnike' u režiji Deana Damjanovskog.

'Prevrtlač', Nenada Vujadinovića, u režiji Jovice Pavića je prvi komad novog pozorišta, 'Srpska Scena Nušić'. Komad je izveden na srpskom jeziku, na maloj sceni MNT-a. Cilj autorske ekipe je bio da napravi stabilnu srpsku pozorišnu scenu. U drami je reč o dva brata rođena u Beogradu, a koji žive u Skoplju. Iako su razdvojeni 15 godina povremeno se sretnu da bi raščistili ono što se ne može raščistiti - ljubav. Ovaj tekst je prvi put izveden u Makedoniji pre osam godina.

Premijera 'Glogovog žbuna' bazirana na tekstu Bratislava Dimitrovog, u režiji Vladimira Milčina, održana je u 'Kumanovskom teatru'. Radi se o zatvorenom svetu siromaštva, mizerije i smrti. Milčin je ujedinio tekst Dimitrovog sa poezijom Mihaila Rendzova.

Dečja predstava na albanskom, 'Snežni čarobnjaci' Andreja Filipova, u

Gostovanje Gavelle u Skoplju: Pre sna

režiji Sofije Ristevske, izvedena je na sceni 'Centra za kulturu Tetovo'.

Terencijeva komedija 'Evnuh' u režiji Koleta Angelovskog premijerno je izvedena na sceni skopskog 'Turskog teatra'. Reditelj je muške uloge dao glumicama i obratno. 'Evnuh je najinteresantnija ljubavna komedija ovog autora. Čovek ne može da se načudi da je ova drama napisana pre dva milenijuma i danas toliko duhovita, jednostavna, pogodna za savremen teatar. U celoj svet-skoj dramaturgiji oko osamdeset posto likova je napisano za muškarce i zato sam i zamenio uloge aktera. Hteo sam da dam glumcima slobodu za improvizaciju. Trudili smo se da napravimo karikature od likova, a da opet funkcionišu po principima Stansilavskog'. Rekao je Angelovski.

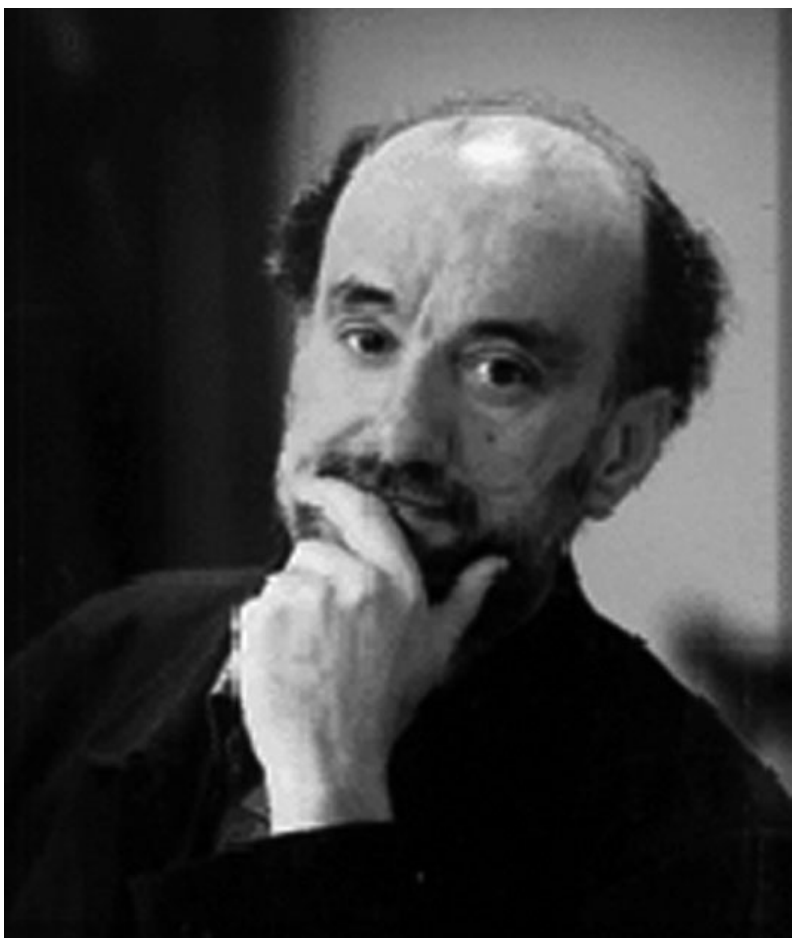
Nova evropska drama izvodi se godinama na sceni MNT-a. Ovoga puta u pitanju je 'Zatvoren grad' litvanskog autora Mariusa Iveškevičiusa u režiji Miodraga Madžara. Predstava govori o kulturnim klišeima prepoznatljivim u celoj Evropi.

Na sceni teatra u Štipu Bugarin Vladilen Aleksandrov postavlja tekst 'Nirvana', Konstantina Ilieva.

Strumički teatar obeležava stogodišnjicu rođenja pokrovitelja Antona Panova. Jubilej će biti obeležen 13. aprila premijerom 'Pečalbara' u režiji Branka Stavreva. Tokom jubilarnog meseca Strumičani će imati prilike da vide razna gostujuća pozorišta.

I još jedna najava - projekat Veleškog teatra, 'Galilej', nastaje u koprodukciji sa teatrom 'La Torre' iz Italije i trupe 'La Mama' iz Nju Jorka. Reč je o izvedbi kojom će dominirati koreografski elementi, pokreti tela će dopunjavati glumu. U režiji Italijana Rolanda Makrinia nastupiće petnaest glumaca, po pet iz svake zemlje. Makedonska premijera 'Galileja' planirana je za jun; predstava se tokom leta seli za Rim, nastupa na Viterbo festivalu u novembru i za kraj godine odlazi u Nju Jork.

Privedila i prevela Aleksandra Jakšić

Komad za jubilej: Goran Stefanovski

MINISTARKA U NP RS

Šta se događa u pozorištima

Bosne i Hercegovine?

Internacionalni festival 'Sarajevska zima', pod motom 'Svetlost', ove godine će se održati od 7. februara do 21. marta. U okviru službene selekcije programa ovogodišnje Zime biće predstavljeno 127 projekata, a učesničarke umetnici iz 50 zemalja sveta. *Sarajevska zima 2006. doneće, između ostalog, radove Endija Vorhola, Milomira Kovačevića Strašnog, predstavu 'Karmina Burana' u izvedbi baleta iz Karakasa, predstavu 'Če Gevara' u izvedbi Slovenskog mladinskog gledališta, koncert Kamernog orkestra Ruske filharmonije Sant Petersburg, performans plesne grupe Flamengo, kao i mnoge druge renomirane umetnike i ansamble*, najavio je Ibrahim Spahić, direktor Festivala. Pored pomenutih programa, organizatori su pripremili još brojne zanimljive sadržaje iz oblasti vizuelne umetnosti,

Izložba u Trebinju: Žan Pol Sartir

muzike, plesa, teatra, filma... Ljubitelji teatra videće i ansambl 'Gradskog kazališta mladih' iz Splita koji će izvesti predstavu 'Poštarska bajka' i 'Drugi libar', Marka Uvodića Sličanina, zatim, 'Crnogorsko narodno pozorište' sa predstavom 'Lažni car' u režiji Branislava Mićunovića, 'Kazalište Marin Držić' iz Dubrovnika sa predstavom 'Dan od Amora', autora Luke Paljetka i Đele Jusića, 'Muzički teatar Mažestik' iz Rumunije, 'Narodno pozorište RS' sa predstavom 'Dom Bernarda Albe'...

Božana Bijelić, glumica Dečjeg pozorišta RS u Banja Luci, komentarišući bavljenje pozorištem kaže: 'Slava i bogatstvo se ne dešavaju na ovim prostorima. Položaj glumca je mnogo degradiran i, nažalost, ima mnogo stvari koje bi trebalo da budu drugačije. Mislim da mlade trebalo više angažovati u cilju bolje budućnosti, kako nas tako i budućih naraštaja'.

Komad 'Lekcija', Ežena Joneska, u režiji i glumačkom izvođenju Vladimira Dorđevića, Dragane Marić i Vedralne Mačković-Zubović i produkciji Udruženja dramskih umetnika Srpske, premijerno je izveden na Maloj sceni 'Petar Kočić' Narodnog pozorišta RS u Banja Luci. Ovo nije prvi put da se banjalučka publika susreće sa delima Joneska, tvorca antiteatra i jednog od najznačajnijih autora teatra apsurda. Njegova 'Čelava pjevačica' izvedena je u vreme zemljotresa 1969. godine u cirkuskoj šatri na Kastelu, a 'Ludilo udvoje' 1981. godine u 'Narodnom pozorištu Bosanske Krajine'.

Direktori sedam kulturnih institucija na nivou RS otvoreno se protive inicija-

tivi sedam institucija kulture u Sarajevu da im se po automatizmu prizna 'nacionalni, odnosno državni status na osnovu ratnih zakona donesenih 1993., 1994. i 1995. godine i tako ponovo napravi greška centralizacije kulture, što je bio slučaj u bivšoj BiH.

Svetlana Bojković, prvakinja srpskog glumišta, pojavice se prvi put u ulozi Zivke, gospođe ministarke, u novoj postavci Nušićevog komada na sceni NP RS u Banja Luci. 'Ovo je prvi put da saradujem sa ovim pozorištem. Inače, dok je i ovaj prostor bio deo Jugoslavije, dolazila sam na gostovanja. Do saradnje je došlo tako što je Tihomir Stanić, moj kolega iz beogradskog Ateljea 212, postao umetnički direktor NP RS i koliko vidim, veoma je ambiciozan da napravi saradnju sa Beogradom. Ne samo da dolaze beogradski glumci koji spadaju u sam vrh, kao što je već bio Petar Kralj koji igra u predstavi 'Jazavac pred sudom', nego da se samim tim napravi nekakva vrsta razmene, da isto tako banjalučko pozorište dolazi u Beograd i igra svoje predstave. Banjalučani redovno igraju 'Jazavca' u Beogradu, a tako ćemo učiniti i sa 'Ministarkom'. Uvek je dobro da se pozorišta kreću, izmenjuju iskustva, da gostuju', rekla je gospođa Bojković za 'Nezavisne novine'.

Opera 'Narodnog pozorišta Sarajevo' organizovao niz programa koji će biti posvećeni 250. godišnjici od rođenja velikog svetskog kompozitora, Wolfganga Amadeusa Mocarta. 'Odlučili smo da u ovaj program uključimo sve segmente naše teatarske kuće. Tako će na sceni Narodnog pozorišta Sarajevo biti izvedena opera 'Figarov pir'. Za nju smo se odlučili jer je ona jedna od najljepših Mozartovih opera, a i zbog toga što je u našem teatru imala četiri rediteljske postavke', rekao je Gradimir Gojer, direktor NP Sarajevo.

U Klubu prijatelja umetnosti 'Atanasija Popović' u Trebinju, otvorena je

Izložba plakata-postera posvećena poznatom francuskom piscu i misliocu Žan-Polu Sartru. Na 17 panoa izloženi su i Sartrovi novinski članci, naslovne strane raznih publikacija i mnoge misli. Ova izložba je već viđena u Sarajevu, Mostaru, Tuzli.

'Urnebesna tragedija' Dušana Kovačevića, u režiji Radenka Bilbije, treća je premijera 'Prijedorskog pozorišta' u 53. sezoni. Posle uspešne pretpremijere dalja izvođenja su otkazana zbog povrede glumice Zlate Kogelnik.

Dečja, omladinska i lutkarska scena 'Bosanskog narodnog pozorišta Zenica' ove godine obeležava 55 godina postojanja, a centralna svečanost održana je 25. januara.

'Dečije pozorište RS' u Banja Luci u toku ove godine postaviće četiri nove predstave, a u planu su i nastupi pozorišnog ansambla u zemlji i inostranstvu.

'Prva predstava koju ćemo pripremiti tokom februara je 'Baš-Čelik', po tekstu Milivoja Mladenovića. Biće postavljene i predstave 'Pinokio', u dramatisaciji i režiji Slavča Melenova iz Sofije, 'Jablan', po tekstu Petra Kočića i režiji Živomira Jokovića iz Beograda, te 'Mali dimnjačar', baziran na Andersenovoj bajci u režiji Jaroslava Antonjuka iz Poljske', istakao je Bjelošević, direktor DP RS. Predstave ovog teatra trebalo bi da gostuju u Subotici i Beogradu.

Alternativna akademija održava se od 18. do 31. avgusta u organizaciji Mostarskog teatra mladih. Čine je pozorišne radionice (svaka broji do 18 mladih umetnika) koje traju oko sedam dana. Sve radionice imaće javnu promociju u okviru Internacionalnog festivala autorskih projekata čiji je Akademija deo. Za sve informacije kontaktirati Mostarski teatar mladih, e-mail: mtm@cob.net.ba. Priredila Aleksandra Jakšić

O 'SPEED DATE' FENOMENU

Kazališne novosti iz Hrvatske

U dečjem pozorištu 'Trešnja' održana je premijera 'Pepeljuga', Ivice Buljana u režiji Roberta Waltla. Predstava bira jednu od najpoznatijih bajki na svetu, da bi na njoj izgradila lepu, duhovitu i zabavnu izvedbu koja bajku gotovo potpuno zanemaruje, ili je čak i razbija. Osnovna linija priče je sačuvana. Dakle, u predstavi Pepeljuga rinta, ode na ples, izgubi cipelicu. A ono što se na sceni vidi spektakularno je i dinamično, i pritom kao da namerno zamagljuje i prekriva priču... Za 'Pepeljugu' osmišljenu kao bogat revijalni šou (u stilu američkih mjuzikla 50-ih), fascinantanu scenu osmislila je grupa 'Numen' pretvorivši pozornicu u niz stepenica koje se okreću na rund-bini.

'Zabune', Alana Ajkborna, u režiji Mustafe Nadarevića, izvedene su premijerno u zagrebačkom pozorištu 'Kerempuh'. Deo kritike tvrdi kako je reč o nepretencioznom i lako zaboravljivom delu, drugi u 'Zabunama' vide ozbiljne istraživačke rezultate. Jer, peckav humor o usamljenicima, bračnim partnerima i preljubicima traži sofisticiran pristup. U protivnom dovodi do patetike. Reditelj, Mustafa Nadarević, preuzeo je i sam nekoliko važnih uloga i odlično savladao prvi čin predstave u kojem važi većina konvencija tradicionalnog teatra. Linda Begonja odlično se razigrala, vešto i s užitkom uvlačeći se u uloge neobičnih

žena punih životne energije. Elizabeta Kukić prihvatila je izazov reditelja detaljno glumački bruseći svoje uloge, naročito se trudeći da se ne ponavlja gradeći nove likove. Ansambl 'Kerempuha' ponovo je, kao što je bio slučaj i s 'Balkanskim špijunom', ostvario duhovitu predstavu koja će puniti zagrebačko gledalište.

Komad Džefa Barona, 'U poseti kod gospodina Grina', doživeo je hrvatsku premijeru, u produkciji Planet Arta i režiji Aide Bukvić. Kritike bi mogle da se svedu na jedan zajednički imenitelj: Pero Kvrgić je genijalan, ali to ste znali i ranije. U pitanju je predstava odličnih glumačkih kreacija (kao i u beogradskoj izvedbu u kojoj igraju Predrag Ejdus i Srdan Timarov). 'Maestralnom Peri Kvrgiću već nakon nekoliko trenutaka verujete da je upravo on lično taj gospodin Grin, što ćutanjem, mimikom lica i nemim reakcijama govori jednako upečatljivo i duhovito kao i fino iznijansiranim replikama...Kvrgić krije da bi pokazao, i radi to vešto, pa vam se čini kao da sve vreme na sceni imate dva gospodina Grina: onog vldljivog, starački zajedljivog, samoživog i spremnog na radikalne stavove, i onog unutrašnjeg, skrivenog, koji se, prepun sumnje u vlastite postupke, stalno bori s potisnutim emocijama i proplamsajima racionalnog prosuđivanja. Rezultat je spoj

komičnog, sentimentalnog i dramatičnog, kojem se vešto priključuje i Luka Dragić, čiji je Ros bio oličenje jednostavnosti i pristojnosti, koja mu je čak i u onim prizorima u kojima je zastupao svoje teze i poglede na svet, dala neku infantilnu prostodušnost i zaigranost', piše hrvatska kritika. Predstava je politički postavljena kao identifikacija publike s postepenim slabljenjem verskih predrasuda, ali izmiče joj analitička dimenzija koja bi u liku homoseksualca prepoznala neodoljivi šarm, dobrotu...

Drama 'Uhvaćen u mrežu', Reja Kunija, izvedena je u zagrebačkoj 'Komediji', u režiji Vladimira Gerića. Nova komedija poznatoga engleskoga komediografa, reditelja i glumca Kunija, u stvari je nastavak poznatoga komada 'Kidaj od svoje žene'.

Priča o taksisti Smitu, koji živi istovremeno u dva braka, boraveći prema okolnostima sad kod jedne, sad kod druge žene, u dva dovoljno udaljena stana, u dve različite četvrti grada. Od prve je zgodno proteklo osamnaest godina, ništa se nije promenilo, osim što nestašni Smit sada ima sa svakom ženom po jedno odraslo dete: s Barbarom sina Gevina, a s Meri kćer Viki. I ko zna kako bi dugo ta njegova dvobračna idila trajala, da mu račune nije pomrsila sveprisutna tehnika: njegova su se deca upoznala preko interneta i među njima se pomalo počne razvijati privlačnost. Smit to slučajno saznaje i uspaniči se u strahu od mogućeg incesta! Traži pomoć od Stenlija,

Nova drama Reja Kunija: Uhvaćen u mrežu

podstanara kod Meri. Sve kreće naopako...

Prva ovosezonska premijera u osječkom 'Dečjem kazalištu' desila se tek početkom februara. Izbor je pao na 'Tri praseta', Jakova Grima, ali je naslov i žanr nešto preinačen - 'Mi se vuka ne bojimo' je mjuzikl! Režije i dramaturgije prihvatio se Vladimir Predmerski.

Na sajtu www.teatar.hr kruži anketa o željama hrvatske pozorišne publike. Na pitanje koji bi tekst gledali na domaćim scenama, odgovori su 'bilo šta od Matkovića', zatim 'Bliže', pa 'Prava stvar'...

'Tačka izvorišta', Maje Sviben, izvedena je u teatru 'Kufer', u režiji Marija Kovača. Tekst mlade autorke osvojio je treću nagradu 'Marin Držić' na konkursu Ministarstva kulture za dramsko delo

u 2004. Tekst govori o 'speed date' fenomenu, o posredničkim agencijama koje omogućavaju ljudima da pronađu partnera za jednu noć ili za ceo život, zavisno od afiniteta. U svetu u kojem su prisiljeni raditi nehumane radne sate pod nemilosrdnim tempom koji diktiraju poslodavci i gde mnogi ne mogu pronaći slobodno vreme za uobičajene društvene aktivnosti, pojedinci mogu finansijski profitirati manipulišući čak i najintimnijim ljudskim potrebama. Na taj način, iskrena i spontana ljubav gubi bitku pred demonima frustracije, površnosti i bezosećajnosti... No, tekst se ne zadovoljava jednom temom. Uvevši svoj alter ego u liku Dinke, autorka uvodi u tekst svet autora koji motri svoje likove spolja i kroz njih sebi postavlja najvažnija pitanja za svakog pisca: Zašto pišem? Kome pišem?

Priredila Aleksandra Jakšić

Tradicija privatnih pozorišta u Srba (1)

MALI TEATRI SVESTRANIH UMETNIKA

piše:

Zoran T. Jovanović

KOMEDIJE ŽIVE OD PUBLIKE, A UMIRU OD CENZURE

Profesionalni pozorišni život u Srba počeo je tek sredinom devetnaestog veka. Početak profesionalizacije pozorišnog života vezuje se za pozorišnu družinu Leteće diletantsko pozorište, koja je posle početnih koraka u Novom Sadu prešla u Zagreb 1840. pod okrilje Ilirske narodne čitaonice pod imenom Domородno teatralno društvo, da bi jedan njen deo docnije ušao 1842. u Beogradu u sastav Teataru na đumruku, koji tim prelaskom postaje prvo profesionalno pozorište u Srba.

Pri tome ne treba smetnuti s uma da je prvo pozorište - *Knjažesko-srbski teatar*, osnovan 1835. u Kragujevcu, tadašnjoj prestonici Srbije, na čelu s književnikom Joakimom Vujićem, većim organizatorom, u novoosnovanom pozorištu glavnim glumcem, rediteljem, direktorom. Glavni saradnici su mu bili „kapelmajstor“ Josif Šlezinger, horovoda i kompozitor scenske muzike i Adolf Berman, direktor knjigopечатnje, jedini profesionalci, dok su glumci bili mladi službenici i đaci Liceja.

Od sredine 19. veka, tokom desetak godina, u pojedinim mestima Vojvodine i Srbije, razvija se plodna pozorišna delatnost kao kulturno-prosvetna i nacionalna potreba. Pozorišne družine niču jedna za drugom kao značajne nacionalne tribine i uzori srpske duhovne vitalnosti. Veoma brzo mnoge od njih se profesionalizuju, a kako nisu mogle opstati u varošicama s tek kojih pet-šest hiljada stanovnika kao stalna pozorišta, kružila su Srbijom, Vojvodinom, ali uskoro i teritorijom Austrougarske monarhije, najčešće u mestima s pretežno srpskim življem. Živela su često u materijalnoj oskudici, izdržavana samo od prihoda na blagajni.

Od formiranja prvih profesionalnih pozorišta u Srba - Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu (1861) i Narodnog pozorišta u Beogradu (1868), počinje i osnivanje gradskih pozorišta u većim mestima u Srbiji na amaterskoj i poluprofesionalnoj osnovi (Šabac, Sombor, Požarevac, Smederevo, Sremska Mitrovica). U njima se regrutuju budući glumci profesionalci, koji će dalje širiti pozorišnu umetnost i u manjim mestima, srpskim i vojvođanskim palankama, pa i selima. Sa većom živošću pozorišnom, radaju se i novi dramski autori koji odgovaraju na zahteve duha vremena.

1. Branin Orfeum (1899 - 1914, 1926 - 1929)

Tri decenije po osnivanju stalnog državnog pozorišta u Beogradu, krajem devetnaestog veka, a osobito početkom

20. veka ili, tačnije, od majske prevrata 1903. godine, sve su češće inicijative za stvaranjem privatnih pozorišta u srpskoj prestonici.

Tradiciju privatnih pozorišta u Beogradu začinje Brana Cvetković (1874-1942), višestruko obdareni umetnik - slikar, književnik, glumac. Samo takva ličnost je i mogla da pokrene svoje privatno pozorište već avgusta 1899. godine, u sali hotela „Bulevar“, gde se sada nalazi bioskop „Balkan“, pod nazivom *Branino pozorište*.

U njemu je Brana bio sve - upravnik-organizator, glumac i reditelj, pisac tekstova i scenograf odnosno slikar-izvođač. Brana je bio umetnik neobične stvaralačke energije i radnog elana. Kako svedoči jedan njegov savremenik on je „preko dana je slikao kulise i režirao, uveče igrao i pevao, a zatim sačekivao zoru za pisaćim stolom“. Puni petnaest godina, od 1899. do 1914, on je svako veče pevao raport, specijalnu tačku njegovog pozorišta, uvek aktuelno obojenu, igrao u duo scenama i jednočinkama. Publiku je posebno osvojio dramatičnijom Domanovićeve satire *Kraljević Marko po drugi put među Srbima* 1901, kojom je i sam Domanović bio oduševljen. Branino pozorište kasnije postaje poznato kao *Branin orfeum* i uživa veliki ugled u najširem krugu ljubitelja pozorišta.

Obnovljeno je jula 1926, a radilo do jeseni 1929, kada zbog rigorozne cenzure više nije moglo da ispunjava svoju osnovnu namenu.

Za razliku od ostalih ondašnjih pozorišnih trupa, Branino pozorište nije nikada bilo u finansijskoj krizi, iako nije dobijalo bilo kakvu subvenciju. To mu je davalo odrešene ruke u vođenju repertoarske politike. Njegove reakcije na dnevne događaje u oblasti spoljne i unutrašnje politike i aktuelne društvene pojave bile su snažne i otvorene, duhovite, protkane satiričnim opaskama, pisane u stihu, prapraćene muzikom, te su kao takve odmah prihvatane i pevane.

(Takve sklonosti u savremenom pozorištu nalazimo kod dvojice glumaca - Zorana Radmilovića, „izvođača glumačkih radova“ i Milana-Laneta Gutovića, svojevrsne proizvođače tradicije Braninog orfeumskog teatra.)

Brana Cvetković je autor, pored kuleta, raporta, blizu stotinu komičnih komada, jednočinki, muzičkih parodija (najuspelija i najčuvenija mu je *Artilerija rustikana*, parodija Maskanijjeve opere *Kavalerija rustikana*). Od premijere decembra 1906. do Prvog svetskog rata izvedena preko 500 puta, a za vreme rata prikazivana je u vojničkim pozorištima. Za života Brana je malo šta od svog

komediografskog obilja objavio. Obimna rukopisna zaostavština Brane Cvetkovića nalazi se u Muzeju pozorišne umetnosti Srbije i sastoji se od više stotina kraćih i dužih dramskih tekstova

Za preduzeće „Kolumbija“ Brana je 1929. snimio na gramofonskim pločama čitav niz scena iz svojih najuspelijih komada, kao što su *Artilerija rustikana*, *Mitkov karasevdah*, *Mošino pismo sa Krta* i dr.

Zanimljivo je da se Brana sa svojim pozorištem seljakao po Beogradu. Do Prvog svetskog rata Orfeum je radio u sali hotela „Bulevar“, potom kod kafane „Takovo“, da bi se od 1907. do 1909. zadržao u kafani „Kolarac“.

Od 1912. Branin Orfeum radi u hotelu „Slavija“. Posle rata, 1926. godine Brana obnavlja svoje pozorište, najpre, u bašti „Kleridža“, zatim u hotelu „Pariz“, da bi ga zatvorio oktobra 1929. ponovo u hotelu „Slavija“. (Na gotovo istom mestu, na Slaviji, dve godine kasnije niče novo pozorište, takođe, komediografske orijentacije, Životićevo *Malo pozorište*, o čemu će kasnije biti reči.)

2.

Tri vodviljska pozorišta (1900-1902)

Popularni glumac-komičar Mihailo-Mika Bakić (1865-1915), po ugledu na *Orfeum* Brane Cvetkovića, osnovao je, sa Nikolom Batom Simićem, *Komično pozorište* koje je uveseljavao publiku na beogradskim bulevarskim scenama i u unutrašnjosti Srbije.

Bakićevo pozorište delovalo je u Beogradu pod imenom *Orfeum* od 1900. do 1902. godine. Sem nekoliko stalnih članova, glumci u *Orfeumu* su se menjali po specifičnom sistemu gostovanja. Sam Bakić bio je izvođač najvećeg dela komičnog programa, takođe aktuelnog i humorističko-satiričnog sadržaja.

U Beogradu od 1900. do 1902, istovremeno sa Bakićevim, deluje komično pozorište *Vesele večeri* Koste Delinija (1868-1916), glumca, reditelja i potonjeg upravnika niškog pozorišta „Sindelić“. Delinijevo pozorište bilo je vrlo omiljeno, koje posećuje i „publika iz najotmenijih krugova“, kako beleži tadašnja štampa. Ono je imalo izrazito revijsko-vodvoljski karakter, i u njemu su glumci bili prolazni, a samo jezgro činilo je desetak iskusnih i popularnih glumaca iz putujućih pozorišta.

Treće privatno pozorište koje deluje početkom veka u Beogradu zvalo se *Vodviljsko pozorište* (1902-1903), a čiji je osnivač glumica Marija-Mara Vojnović-Šijački (1890-?). Posedovala je solidno

opšte i muzičko obrazovanje, pa se najpre pojavila na sceni niškog „Sindelića“ (do 1901), a potom je bila član Narodnog pozorišta u Beogradu od novembra 1901, da bi posle kraćeg vremena napustila nacionalno pozorište i 1902. osnovala svoje *Vodviljsko*. Pozorište je izvodilo kratke vodvilje, naročito francuske i nemačke, a potom i dela domaćih pisaca (npr. Brzakovu šalu *Mika praktikant* i dr.), ali najčešće kratke scene s aktuelnim temama iz savremenog života.

Rečju, tzv. beogradska bulevarska pozorišta s početka dvadesetog veka, u nepovoljnim uslovima za satirične političke žaoke na račun obrenovićevskog režima, imali su vidnu ulogu u ispunjenju svog osnovnog pozorišnog cilja, a taj je da najbrže i najintenzivnije reaguju na promene u društvu, gotovo nezavisno od volje samih pozorištanaca, jer publika svojim reakcijama unosi u pozorište akcenat aktuelnosti, unosi svoja nesvesna i svesna htenja, potajne želje, svoje lične i društvene protivrečnosti.

Srpski glumci s početka veka, izvođenjem plodnog, raznovrsnog i uspešnog humorističko-satiričnog repertoara, bili su na visini svog uzvišenog umetničkog i društvenog zadatka. Doprineli su svojim delovanjem, na specifičan način, do promene vlasti u Srbiji.

3.

Dečje „Malo pozorište“ (1905-1907)

Agilni komediograf Branislav Nušić (1864-1938) i preduzimljivi prosvetni radnik Mihailo Sretenović (1866-1934), pisac pozorišnih komada s tematikom iz dečjeg života, osnovali su u septembru 1905. u Beogradu dečje *Malo pozorište*, koje je radilo dve godine. Pozorište je

otvorenim izvođenjem komada *Car Dušan Silni* M. Sretenovića. Između činova, po običaju toga vremena, svirao je orkestar sastavljen od beogradskih dečaka pod upravom kompozitora Petra Krstića.

Oba pokretača bila su ujedno i upravnici, a svojim komadima ispunjavali najveći deo repertoara ovog specifičnog pozorišta za najmlađe. U njihovom radu pomagali su ih članovi Pozorišnog odbora Stevan Sremac i Brana Cvetković, kao scenograf i slikar zavese s alegorijskim sadržajem, a reditelj je bio iskusni glumac Aleksandar Milojević, član Narodnog pozorišta. Izvođači su bili deca nižih razreda gimnazije. Nekolicina dečaka postaće kasnije poznati pozorišni umetnici (Radoslav Vesnić, Miodrag Ristić, Radovan Bojić i dr.)

Malo pozorište izvodilo je svoje predstave u sali stare Bogoslovijske, koja se nalazila do Saborne crkve, a od zime 1906. u hotelu „Takovo“ na Terazijama, a zatim u hotelu „Kolarac“ do Narodnog pozorišta.

Pozorište je svojim kratkim delovanjem, pokrenuto privatnom inicijativom dvojice dramskih pisaca, bez društvene potpore, a izloženo brojnim teškoćama u radu, posle uspešnog dvogodišnjeg trajanja, bilo primorano da zatvori svoja vrata. Ostaje trajno sećanje na umetnički napor *Malog pozorišta* da se najmlađim gledaocima, budućim ljubiteljima pozorišne umetnosti, mora posvetiti dužna pažnja.

Branislav Nušić će, posle tri decenije, uz pomoć svoje kćeri Gite Nušić-Predić, njenog supruga Milivoja i bračnog para Sofije i Živojina Vukadinovića, pokrenuti novo dečje pozorište - *Rodino pozorište*, takođe bez državne pomoći, uz isključivu materijalnu pomoć osnivača.

(Nastaviće se)

RODOLJUPCI - USKA LINIJA UZVIŠENOG MITA, ODE I GORKOG SMEHA

Aleksandra Jagodić

NARODNA PESMA

U kulturi, sred Balkana malo posla, slaba hrana. Pa je narod nisko pao i zato je formirao, klan do klana, klan do klana. Neki preferiraju nacionalnu situaciju. Neki seksualnu orijentaciju i, normalno, globalizaciju. Neki se našli po veri, u zaveri. Postoje i vajni, zavajni... - Svima prija lova, sa valova!

U nedavnoj mračnoj istoriji, (zato što se nikoga ne boje,) svaki lider u svakoj partiji, po klančić je uzeo pod svoje. Nekog gura voštana figura. Nekog lider utegnut u mider. Jednog mlada nada sa zapada. Drugog vođa nekog trećeg stada. Al ne što ga voli ili ceni, blago meni. Već, da mu se lično ime ne ubuda, - lider mora da se lepi uz imena tuđa. A, naravno, za takvog svata, najbolja su imena poznata.

Medijima, gde vladaju dede, sad iznose sve svoje poglede. Izgledaju kao skroz pokisli, al' imaju čak i svoje misli. Ponekad je lider iznerviran, a rečnik mu nije uvek biran. Drugi vođa, u drugoj prilici, glatko lupa u reči i slici...

Al', gospodo, istina je prava - nije mis'o sve što drži glava!

Možda je zbilja činjenica sušta da pametan redovno popušta. Možda će talentat uvek naći put, jasno, ako nisi ni prgav ni ljut, ako sve od sebe ti svesrdno daješ, i nikad, na jačeg, nipošto, ne laješ. (Osim ako nije već puk'o pomalo pa mu je od vlasti još malo ostalo, al' za to ti treba vrlo dobar sluh i još mnogo bolji, životinjski njuh.)

Možda je laž da nam gori kapu kroji možda i ta pravda ponegde postoji, i možda će stići, pre no siđeš s uma, čak i ako nemaš ni strica ni kuma. Al' strah me je da to ipak znači da jači kvači, i da vladaju - preletači! I da sve te što se kočopere, k'o pevcu drže ili stari il novi - skojevci.

Mogućnost izbora ipak postoji,

(gle čuđa!)

Možeš biti dvorska ili pučka luda. Kao dvorska bićeš sit i napit, bez slobode. K'o pučka, slobodan, bez 'leba i vode.

Pa biraj šta 'oćeš, kulturni narode!

Filipika Šljivić,
kulturalna slepica ovdašnja

„Zato će *Romeo i Julija* u Štrpčevoj režiji biti predstava o predrasudama. *Romeo* igra beogradski glumac Goran Jeftić, a *Otelija* je Jovana Mišković“

Zorica Pašić, LUDUS 129. str 3. Hronika.

Knjiga Milorada Rikala, *O Rodoljupcima* Jovana Sterije Popovića, u izdanju Pozorišnog muzeja Vojvodine iz Novog Sada, 2006. godine, izmenjena je i dopunjena verzija autorovog magistarskog rada odbranjenog na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu. Ona je još jedan korak ka sveobuhvatnijem razumevanju Sterijinih komedija, nastala u čast proslave dvesta godina od rođenja Jovana Sterije Popovića (1806-1856).

Prilikom prvog izvođenja *Rodoljubaca* na sceni Narodnog pozorišta u Beogradu 30. decembra 1904. Skerlić je o Jovanu Steriji Popoviću rekao: *„Udariv energično na grlate fariseje i podmukle tartife rodoljublja, on je svojim suvremenikima rekao: čuvajte se onih kojima je uvek na ustima patriotizam; ne mislite da voleti svoj narod znači biti slep pred njegovim manama i gresima i varvarski mrzeti ljude druge rase i vere; klonite se kobnih samoobmana, a svom dušom svojom mrzite laž, jer je istina prva dužnost prema narodu, jer je istina, na kraju krajeva, najviši moral i najmoćnije oruđe napretka.“*

Te istine koje je Jovan Sterija Popović smelo dovikivao ljudima svoga doba nikad ne umiru, i zato Rodoljupci i posle pola veka, pored svega duha starine, i danas su mladi, sveži i uvek korisni da se čuju, te ne čudi što je Milorad Rikalo i počeo svoju studiju o Rodoljupcima upravo ovim rečima.

Ne želeći da monografija bude prvenstveno i isključivo literarno-istorijska, autor piše o *Rodoljupcima* pre svega u kontekstu teatarskih osobenosti sa osvrtom na književnu kritiku i književnu istoriju, pa knjiga tako sadrži: istorijsko-sociološki aspekt, dramaturšku analizu i najznačajnija izvođenja *Rodoljubaca* na scenama Srbije.

Prvi deo monografije rezervisan je za objašnjenje pojma *rodoljublje*, zatim sledi uvod u dramaturgiju Jovana Sterije Popovića, predstavljanje i shvatanje prostora, vremena i radnje u *Rodoljupcima*, osvrt na didaskalije, kao i izvore komičnog. Čitajući pažljivo upravo ovaj, teatrološki deo knjige, sadašnji teatrolozi i oni koji će to tek postati, sreću se sa jednim drugačijim pogledom na ovu komediju i modernijom analizom od onih na koje smo do sada o Sterijinih dramama nailazili, s tim što se ne možemo otrgnuti utisku da se Rikalo u mnogo segmenata oslanjao na knjigu - doktorsku disertaciju Nebojše Romčevića *Rane komedije Jovana Sterije Popovića*, koju je takođe izdao Pozorišni muzej Vojvodine 2004-te, što je znatno doprinelo posmatranju Sterije na nov način, a kao pokušaj otkrivanja zapretenih misli Jovana Popovića o svome narodu i njegovim vrlinama i manama. Iako je Branislav Nušić najbolje od svih komedijografa poznavao puls našeg čoveka, ponovni i neponovljivi osvrt na Sterijine komedije, potvrđuju da ova dvojica književnika i predanih pozorišnika, ipak

stoje rame uz rame i danas na braniku onoga što je srpski čovek, onoga što su živi, unutrašnji impulsi naših prostora, svade, rasprave i pomirenja najbližih, kao i spremnost na ustupke kada je najpotrebnije biti jedinstven. Jednom rečju, Nušić i Sterija brane nas od nas samih, te je to ono što ih čini toliko bliskim svakom od nas, bez obzira na vreme, jer vremena se menjaju, ali čovek ostaje isti. Stiče se utisak da je, između ostalog, kroz ozbiljnu teatrološku analizu *Rodoljubaca*, to i bila jedna od poruka Milorada Rikala u prvom delu monografije.

U drugom delu knjige, autor je, prema ličnoj proceni, odabrao četiri najznačajnija izvođenja *Rodoljubaca* na našim scenama: u režiji Branka Gavele 1929. u Narodnom pozorištu u Beogradu, u Jugoslovenskom dramskom 1949. Mate Miloševića i dve režije Dejana Mijača u istom pozorištu 1986. i 2003. godine, koje je približio čitaocima kroz sopstvenu analizu predstava, kao i osvrt na kritike iz vremena kada su one izvedene. Ono što je takođe zanimljivost jeste to što je Rikalo, na kraju knjige, načinio registar izvođenja ove komedije na srpskim scenama iz koga se može zaključiti da su *Rodoljupci* od 1904. godine, kada su prvi put izvedeni, do 2003. odigrani 36 puta u svim pozorištima Srbije, a čak dve predstave su prikazane na I Sterijinom pozorju u Novom Sadu 1956. godine: prva u režiji Mate Miloševića, nagradena Sterijinom nagradom za predstavu u celini, u kojoj su nagrade za glumačka ostvarenja podelili Milan Ajvaz kao Šerbulić i Viktor Štarić za ulogu Smrdića, dok je Milenko Šerban dobio nagradu pozorja za scenografiju; druga je bila režija Jovana Konjovića u kojoj je Ljubica Ravasi dobi-la nagradu za ulogu Zeleničke.

Nišući tako predstave *Rodoljubaca* jednu za drugom, uz brojne fotografije na kojima se vide prizori iz ove Sterijine komedije, Milorad Rikalo nas je, iako je pozorište umetnost trenutka i iako se izvođenja brzo zaboravljaju, ponovo podsetio na ovo možda najbolje Sterijino delo koje govori o nama samima i koje na najbolji način otkriva sve naše vrline i mane, podsećajući nas da rodoljub može biti i neko ko to javno ne izražava, a ko iskreno voli svoju zemlju, on nema potrebu da to na bilo koji način dokazuje i pokazuje. Ako o ovome razmišljamo, nije li i ovo naše vreme vreme *rodoljubaca*, nije li tako Sterija bio vidovit govoreći nam o tome koliko je važno znati ko si, odakle si.

Tako nas Rikalo navodi na zaključak, da po ko zna koji put, shvatimo aktuelnost misli Jovana Sterije Popovića u svakom vremenu i da poverujemo, suočeni sa današnjicom, da se od njegovog do našeg doba gotovo ništa nije promenilo u svesti ljudi i da *Rodoljupci* i sada imaju svežinu i snagu prvog izvođenja. Oni su istovremeno i komedija i tragedija našeg prostora i vremena, te i tu leži značaj knjige Milorada Rikala, koji je na jednom mestu sabrao i značenja i različita izvođenja *Rodoljubaca*, ali uvek sa istim podtekstom: rodoljublje nije samo reč i treba ga dokazivati delima.

Da je ova Sterijina komedija i danas zaista inspirativna i aktuelna, sasvim sigurno govori i podatak da će pozorište njegovog rodnog grada, Vršca, upravo ovih dana premijerno izvesti baš *Rodoljupce* u režiji Filipa Gajića, kao početak proslave jubileja Dvesta godina od rođenja Jovana Sterije Popovića.

UMETNIK, PESNIK, ALKOHOLIK GLUMAC, KRLEŽIJANAC, OTAC

Mirjana Ojdanić

Zašto li je naš narod, koji najčešće čita samo uplatnice za porez, (beletristiku jedva u po 500 primeraka, znači svaki 20- hiljaditi, a drame niko) navalio na čitanje knjige R. Šerbedžije? Treće izdanje od 10000 primeraka već se polako rasprodaje po knjižarama. OK, istina je da Samizdat B92 ima besplatnu reklamu na sopstvenoj televiziji, ali teško da je to jedini razlog. Da li zato što se ubrzano navikavamo da sve, pa i knjiga, treba da bude kao 'reality show', kao prenosi hapšenja, skupština, bombardovanja, 'live-sex', kao Veliki brat? Ili zato što su nas latinoameričke melodrame navukle na pseudo-utehu 'i slavni, i bogati pate'?

Ili prosto zato što publika još uvek voli svoga glumca?

Ili braća vole malo trača? Mada trača ovde zapravo nema. Ispade varljiva nada da slavni glumac, pišući memoare, neće odoleti ponekoj pikanteriji. Odoleo. Kad u knjizi ne bi bilo toliko poznatih imena, bila bi kraća bar za 30 strana. Autobiografska proza *Do poslednjeg daha*, ne čita se u jednom dahu, jer je pisana asocijativno, pa preskače i vraća se. Kroz vreme, sa 60-tih na 80-te, iz poratnih 50-tih prošlog veka, kad je rastao u Vinkovcima, u poratne 90-te, kad su mu se radale kćeri... I kroz prostor, iz Zagreba u LA, iz Beograda preko Briona do Londona, iz Ljubljane u Australiju preko Makedonije i Dubrovnika... Sve pod Krležinim šeširom. Nije čudo što je sve tako pomešano s obzirom da je Šerbedžija u knjizi zabeležio i ispio toliko whiskija, vina, rakija... da biste u tome mogli

dobrih 15 minuta oštro plivati kraul. Ako ste plivač. Po njemu, istina je da i slavni pate! Cena slave, ionako visoka, u smutnim vremenima inflatorno raste, pa odjednom sa trećeg mesta među miljenicima hrvatske katoličke mladeži, padneš u prvih deset najomraženijih. Slavan si još uvek, jedino što to postaje bolno. Svaka će se medijska šušta ogrebat i tvoju gloriu ne bi li se bar jednog murnog jutra pričalo *„To je onaj što je opljunuo Šerbedžiju.“* I onaj ludak što je ubio Džona Lenona nadao se da će mu neko zapamtiti ime, pa nije niko, osim istorije. Istorija ionako skuplja svakakav šljam. Rade se pak, mada je očigledno da se nevin brani, trudio da se nikome ne zameri. Pa su sve žene u ovoj prozi lepe, divne i zanosne. Sve osim Mire Marković koja ima dijareju u mnogo tomova. Dobro, i B. Pavićević je pametna, a Jovanka Broz tužna. Dok su svi muškarci jako talentovani, posvećeni itd. Svi osim S.M. (stanovnika haškog) i Bate Živojinovića koji razbija skupštinsku sliku velikog Tita, koji je pak voleo njegove filmove. I osim D. Cosića koji je probudio srpski šovinizam. Ko je budio ostale šovinizme, ne piše. Ili su bili budni? Knjiga je lako razumljiva jer je pisana na starohrvatskom jeziku, neobogaćenom 'ciljnikom, promidžbom, doglavanikom' itd... Taj jezik neobično liči na bivšisrpski, neobogaćen 'imidžom, bektejdžom, rimejkom'... itd. Pomislio bi čitalac da je to skoro isti jezik, samo kad bi se usudio da misli.

Najzanimljivije je ipak što Rade veruje da je mogao, da je morao još nešto učiniti da zaustavi ratno ludilo na ex-yu

prostorima. Dakle, glumac se nakako oseća krivim. Dok se svi haški optuženici, svih boja i zastava, i svi ini neoptuženi

moćnici - nikako ne osećaju krivima!

O, zete Alberte, zar baš mora da bude toliko relativno?!

